

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ:

ҚАЗАҚСТАН ЖАҢҒЫРУДЫҢ ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫ

— Құрметті Қасым-Жомарт Кемелұлы, сіз жыл сайын мерзімді баспасөзге ауқымды сұхбат беру арқылы белгілі бір саяси дәстүр қалыптастырдыңыз деуге болады. Осы арада «Turkistan» газетінің ұсынысын қабыл алғаныңыз үшін ризашылығымызды білдіреміз.

— «Turkistan» газеті 30 жылдан бері тұрақты шығып келеді. Бұл — Қазақстандағы ең ықпалды басылымның бірі. Газеттің атауында да өте үлкен мән-мағына бар. Басылым тілшілері ел ішіндегі өзекті мәселелермен қатар, тұтас түркі жұртына ортақ тақырыптарды да көтеріп жүреді. Бұл өте жақсы дәстүр деп санаймын.

Шетелде жұмыс істеп, түрлі салада табысқа жеткен қазақтар туралы мақалаларды қызығушылықпен оқимын. Қазақстан мен өздері тұрып жатқан елдер арасындағы ынтымақтастықты дамытуға үлес қосып жүрген осындай үш азаматты арнайы марапаттадым.

Газет-журналдар қайта өрлеу дәуірінің бастауында тұр. Себебі әлеуметтік желі адамның ойлау (танымдық) қабілетіне зор зиян келтіріп жатыр. Жасы қырыққа жетсе де, білімі мен ой-өрісі он бес жастағы жасөспірімдер деңгейінде қалып қойған азаматтарды қазірдің өзінде кездестіруге болады.

Өз басым мерзімді баспасөзді жас кезімнен үзбей оқитыным рас. Әлі күнге дейін осы әдетімнен жаңғылған емеспін. Қазіргі таңда баспасөз заман талабына бейімделіп, ақпарат айдынынан өз орнын тауып отыр. Газет тілшілері жан-жақты шолулар мен терең сараптамалар жасауға баса мән береді, ағартушылықпен айналысады. Кәсіби әрі өз ісіне адал журналистер сапалы материалдар әзірлеп, дәстүрлі құндылықтарды сақтауға елеулі үлес қосып келеді. Мен сүйікті Отанымыздың игілігі үшін барлық салада табысты еңбек етіп жүрген мықты азаматтар туралы мәліметтерді көбіне газеттерден аламын. Ел ішіне кең таралған TikTok, Instagram немесе Telegram арналары еңбек адамдарының шынайы тыныс-тіршілігінен алыс екенін өзіңіз де жақсы білетін шығарсыз.

Қоғамымыз елең етерлік жаңалық оқып, бейнежазба көрумен шектелмей, мән-мағынасы терең ақпараттың да қадірін білгені дұрыс деп санаймын. Көптеген жастарымыздың да дәл солай ойлайтынына қуанамын. Себебі олар адамды тығырыққа тірейтін елес-қиал әлемінде өмір сүруді емес, нағыз білім-ғылым жолына түсуді мақсат тұтады. Оқу мәдениеті жоғары елдер әрдайым жаһандық дамудың алғы шебінде бола беретіні сөзсіз. Бұған еш күмәннім жоқ.

— Сұхбатымыздың бас жағында әдеттегідей өткен жылдың қорытындысы туралы сұрағым келеді. Былтыр өте көп оқиға болғаны белгілі. Дегенмен 2025 жылдың басты нәтижесі қандай деп ойлайсыз?

— Шынымен де, айтулы оқиғалар аз болған жоқ. Көзді ашып-жұмғанша бір жыл өте шықты, бұл сұрағыңызға табан астында жауап бере қою қиын. Мысалы, экономикамыз 6 пайыздан астам өсті. Ішкі жалпы өнім 300 миллиард доллар межесіне жетіп, жан басына шаққанда 15 мың доллардан асты. Бұл — елімізбен қатар, бүкіл өңір үшін рекордтық көрсеткіш. Жалпы, ойдағыдай жұмыс істелді деуге болады. Бірақ мен барлық мемлекеттік қызметшіге тоқмейілісіп, масайрап отыруға мүлде болмайтын үнемді айтатымын. Шығыс халықтары «Тегіс жолдың өзінде тосқауыл бар» дейді. Біз тынымсыз еңбектеніп, тек алға ұмтылуымыз керек. Оның үстіне түйіні тарқатылмаған түйткілдер аз емес.

Бұл, ең алдымен, инфляция деңгейінің жоғары болуы. Соның салдарынан азаматтарымыздың әл-ауқатын арттыруға арналған еңбектің бәрі текке кетіп жатыр. Биыл Үкімет пен әкімдер мемлекетіміздің әлеуметтік-экономикалық тұғырын нығайту үшін көп жұмыс істеуі керек.

Дей тұрғанмен еліміздің реформаларды жүзеге асыруға біржола бет бұрғанын өткен жылдың басты қорытындысы деуге болады. Қазақстан жаңғыру жолында қарышты қадам басып, барынша өркениетті ел бола бастады. Қоғамда өскелең ұрпақтың жарқын болашағы үшін түбегейлі өзгеріс жасау аса маңызды екені туралы нақты түсінік қалыптасты.

АҚШ Президенті Трамптың «ақылға сыйымды ой» стратегиясының ықпалымен жаһандану үдерісі кейінге ысырыла бастады. Біз де Қазақстанда әділдік, заң мен тәртіп, еңбекқорлық сияқты мемлекетіміздің болашағы үшін айрықша маңызды қағидаттарға негізделген қоғам құрып жатырмыз. Ұзақ мерзімге арналған нәтижеге жету үшін бұл жұмыс жаңа жылда екі есе тың қарқынмен жалғасын табады.

— Былтыр жаңа Салық кодексі қызу талқыға түсті. Жұрттың көкейіне күдік-күмән уялап, көптеген сауал туындады. Бір жағынан, қажетті экономикалық реформаларды жүргізуге мүмкіндік беретін, екінші жағынан, азаматтардың тұрмыс жағдайын төмендетіп жібермей, таразы басын тең ұстайтын тиімді жол бар ма?

— Әрине, салық реформасы — өзекті мәселе және бұған қатысты пікірталастардың болуы әбден түсінікті. Дегенмен ел ішінде дүрбелең туғызып, жұртты дүрліктірудің ешқандай жөні жоқ. Мұндай реформа көптеген елде жүргізіліп жатыр. Мысалы, Ресейде қосымша құн салығы жуырда 22 пайызға дейін көтерілді.

Біздің реформамыз — қатардағы «фискалдық науқан» емес, салық жүйесін қайта құру деген сөз. Алдымызда тұрған басты міндет — экономиканың тұрақты өсімін қамтамасыз ету. Үкіметке ашық әрі ұғынықты Салық кодексінің әзірлеу тапсырылды. Министрлер кабинетінің бұл тапсырманы қаншалықты табысты орындап шыққанын биыл көретін боламыз.

Бұрынғы Үкімет қосымша құн салығын, тіпті 20 пайызға дейін көтеруді ұсынды. Олар фискалдық саясатта қателік жіберілгенін ескере отырып, мұндай қадамның өте қажет екенін мойындады. Талқылау барысында қазіргі Үкімет те қосымша құн салығын 20 пайызға дейін көтеруді ұсынды. Алайда мен Үкіметке оның жоғарғы шегін 4 сатыға төмендету туралы тапсырма бердім.

Жаңа Салық кодексінде бақылау жасауға емес, өзара серіктестік орнатуға баса мән беріледі, яғни осы үдеріске қатысушылардың бәрі — мемлекет те, бизнес те, азаматтар да өз міндетін адал орындауға тиіс. Бірін-бірі өзара толықтырып тұратын мұндай жүйеде салық төлеу

ауыртпалық ретінде қабылданбайтын болады. Түптеп келгенде, салық төлеу дегеніміз — заманауи қоғамдық келісім-шарт деген сөз. Салық төлесеніз — қызмет көрсетіледі, инфрақұрылым салынады, қауіпсіз орта қалыптасады, тың мүмкіндіктер пайда болады. Керек десеніз, бұл — әділдік болу үшін жүктемені қайта бөлу құралы, әлеуметтік тұрғыдан өлсіздерді қолдау және экономикалық тұрғыдан «белсенді ортаны» одан әрі дамыту тәсілі.

Бүкіл әлемде фискалдық саясаттың тиімділігі оны жүргізудің сапасымен, жұрттың салық жөніндегі сауатымен және қоғамның сана-сезімімен өлшенеді. Салық төлеу мәдениеті дәл осылай қалыптасады. Салық төлеу бұрын міндет болса, енді отаншылдықтың озық үлгісіне айналады. Мұны сыбайлас жемқорлыққа қарсы қоғам құрудың төте жолы деуге болады. Себебі салығын адал төлейтін азаматтар өз қаржысының алаяқтардың қалтасында кеткенін мүлдем ұнатпасы анық.

— Экономикалық реформалар тауарлардың бағасы мен қызметтердің тарифін салмақ салады. Жұрт бұған алаңдап отыр. Сіз Үкіметке осы мәселені шешуге арналған нақты шаралар жоспарын әзірлеуді тапсырдыңыз. Бұл жұмыс реформаның сапасы мен қарқынына әсер етпей ме? Азаматтарымыз әл-ауқатымызды жақсартады деп күтіп жүрген реформаның нәтижесі қанша шығармай ма?

— Әлемдік тәжірибеге қарасақ, реформалар қолға алынған кезде жұртшылық оны көп жағдайда түсінбей, қабылдамай жатады. Ондай кезде барлық жауапкершілікті арқалай алатын кеш-басшының рөлі айрықша. Мен Мемлекет басшысы ретінде осындай жауапкершілікті өз мойныма аламын. Болашақта да бұған дайынмын. Менімен бірге жұмыс істеп жатқан азаматтар мұны жақсы біледі. Әрине, бұл кедергісі көп, қиын жол екенін түсінемін. Тарихта реформаторлардан гөрі басқыншылар мен популисттердің аты көбірек қалып жатады. Бірақ Қазақстан үшін басқа жол жоқ. Біз бір жерде тоқтап қалмай, алға қарай нық қадам басу үшін реформаларды қалайда жүзеге асыруымыз керек.

Азаматтарымызға зияны тимеуі үшін қыс мезгілінде тарифтерді өсіру әкімшілік тәсілдер арқылы уақытша тоқтатылды. Сонымен бірге Үкіметке бюджет қаржысын барынша тиімді пайдалану міндеті жүктелді. Экономикаға ақшаны орынсыз құя беруге болмайды, бұл инфляцияны күшейтіп жібереді. Қатаң бюджеттік тәртіп керек. Қаржы ресурстары мем-

лекетке қажетті жобаларға ғана жұмсалуға тиіс. Былтыр қараша айында Үкімет, Ұлттық банк, Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі бірлесіп, үш жылдық бағдарлама қабылдады. Құжат азаматтардың әл-ауқатын жақсарту үшін инфляцияны төмендетуге арналған.

Халықаралық сарапшылар Қазақстанның «орташа табыстар қақпанына» түсіп қалғанын дұрыс байқап отыр. Ашығын айттайын, бұл — экономика туралы оқулықтан алынған жалпылама ұғым емес, күн сайын көптеген азаматымыздың басынан өтіп жатқан өмір шындығы. Жұрт табыс тауып жатыр, тіпті жақсы табыс табатындар да бар. Бірақ оның бәрін инфляция жеп қояды немесе ипотека төлеу, балаларды оқыту, ата-анаға көмектесу сияқты күнделікті тірлікке жұмсалып, жоқ болып кетеді. Ауырып қалу немесе жұмыстан айырылу секілді кез келген келдене кедергі тұрмыстағы тұрақтылықты бұзып жіберуі мүмкін.

Мен кезінде баспана алу, балалардың оқу ақысын төлеу, емделу үшін зейнетақы жинағын пайдалануға рұқсат беру туралы шешім қабылдадым. Көбісі солай жасады, бұл шешімге ризашылықтарын да білдіріп жатты. Бірақ әдеттегідей, стоматология қызметін көрсетеміз деген желеумен зейнетақы қорынан 200 миллиард теңгеден астам қаржы жымқырған алаяқтар да табылды. Құқық қорғау органдары қазір бұл мәселемен айналысып жатыр. Осы медициналық қызмет түріне зейнетақы жинағын пайдалануға тыйым салуға тура келді. Бірақ басқа да қитұрқы тәсілдер пайда болды, тіпті пластикалық отаға төлем жасайтындар бар.

Ал бизнес өкілдеріне келер болсақ, олар жұмыс орындарын ашып, салықтарын адал төлейді. Алайда несие өсімінің жоғары болуы, айналымдағы қаражаттың аздығы олардың кең ауқымда дамуына, жаңа нарықтарға шығуына, заманауи технологияларды енгізуіне мүмкіндік бермей тұр.

Экономиканың құрылымы өзгеріп жатыр. Дегенмен меніңше, өзгеріс қарқыны баяу. Халықаралық қаржы институттары мен рейтинг агенттіктерінің бағалауына, елімізді бақуатты, тіпті бай мемлекет деп атауға болады. Бұл сөздің жаны бар. Соған қарамастан, экономикамызда теңсіздіктер әлі де сақталып отыр. Оның бәрін шұғыл реттеп, түзу жолға салуымыз керек. Біз бұл жағдайды білеміз, оны жұрттан жасыратын ойымыз жоқ. Мұндай қиындықты көптеген мемлекет басынан өткізіп жатыр. Біз «өсім ауруы» мәселесін міндетті түрде шешеміз. Нақты жоспарымыз бар.

— Қазақстан былтыр энергетикалық және коммуналдық секторда реформа жасауға кірісті. Бұл — Тәуелсіздік жылдарындағы ең ауқымды реформа. Осы бағыттағы жұмыстар өбден тозған инфрақұрылымды жаңғырту мәселесін шеше ала ма?

— Шынымен де, Үкімет энергетикалық және коммуналдық нысандарды жаппай жаңғырту жұмыстарын қолға алды. Ұзындығы жүздеген шақырым болатын инженерлік желілер мен электр қуатын тарататын желілер салуымыз керек. Бүгінгі таңда осы ауқымды жобаның есеп-қисабы әзірленіп жатыр.

Қазірдің өзінде қауіпті «қызыл» аймақта тұрған жылу электр станцияларының саны 19-дан 10-ға дейін азайды. Қабылданған шаралардың нәтижесі көріне бастады. Нысандардың апаттық жағдайға тап болу қаупі сөйліліп келеді.

Дегенмен өбден тозып, әуіріммен өрең тұрған инфрақұрылымды қалпына келтіру жеткіліксіз, жұмыс тәсілін өзгерту керек. Сондықтан жаңғырту шаралары ең басты міндетті шешуге тиіс, яғни салаға инвестиция салу үшін қолайлы жағдай жасап, нағыз нарықтық тетіктер қалыптастыруы қажет.

Үкіметтің шұғыл шаралары мәселенің түпкі мәнінен туындап отыр. Себебі энергетика және тұрғын-үй коммуналдық шаруашылығы кез келген мемлекеттің өмір сүруіне аса қажетті тұғыр саналады. Бұл негіз шайқалса, басқасы түгел күйрейді. Тамыры тереңге кеткен экономикалық мәселелерге ондаған жылдар бойы назар аударылған жоқ. Қалалар мен ауылдардағы инфрақұрылым тозды, энергетика нысандары мен коммуналдық желілер өбден ескірді.

Қордаланған түйткілдер күрмеуі қиын күрделі мәселеге ұласты. Бұл сала жыртқыш-тесігін жанталаса жамап-жасқап, бюджет қаржысын үздіксіз құюға тура келетін «коммуналдық аждаһаға» айналды. Бұған жұрттың еті үйреніп, азаматтар шарасыз күйге түсті.

Соған қарамастан, біздің үкіметтеріміз «авгидің атқорасын» тазалауға асыққан жоқ. Себебі мұндай күрделі жұмыс ешкімге жақсы атақ әкелмес еді. Ең дамыған отыз мемлекеттің қатарына қосылу сияқты «керемет» бағдарламалар әзірлеп, оның «табысты» орындалғаны туралы баяндау өлкейда жеңіл болатын. Шындықты жасырып, бір сәттік алдамшы жетістіктерге ұмтылу ақырында мемлекетіміз үшін тым қымбатқа түсті.

Шынымыз айттайын, жеке абыройымды ойласам, мен де бұл жұмысты келесі басшылыққа ысыра салар едім. Бірақ халықтың кезі үйренген таптаурын түсініктерге қайшы келсе де, мен үшін қағаз жүзінде емес, іс жүзінде нақты нәтижеге қол жеткізу бәрінен де маңызды.

Электр қуатының арзандығы кімге тиімді болды? Табысы шамалы көпбалалы отбасыларға емес, ірі кәсіпорындарға өте тиімді болды.

Арзан жанар-жағармайдың қызығын кім көрді? Әдетте қоғамдық көлікпен жүретін студенттер мен зейнеткерлер емес, билікке жақын жүретін, қазір жұрт олигархтар немесе олигополия деп атайтын кәсіпкерлер көрді.

Коммуналдық қызметтердің тарифін төмен ұстап тұру кімге ыңғайлы болды? Әр түбіртектегі соманы уақтылы төлеп отырған адал азаматтарға емес, «коммуналдық былық-шылықты» пайдаланып, қалтасын қалыңдатқан делдал-кәсіпкерлерге қолайлы болды.

Посткеңестік кеңістіктегі ең төмен бағалар мен тарифтер Қазақстанға тиесілі. Соның салдарынан біз амалсыздан арзан жанар-жағармайды көрші мемлекеттерге астыртын тасымалдайтын, сол арқылы олардың экономикасына демеу көрсететін елге айналдық.

«ҚАЗАҚСТАН ЖАҢҒЫРУДЫҢ

Сол себепті тарифтің төмен болуы қауіпті тірлік кешіп жатқан адамдарға пайдалы деген жалған сенімнен арлап-тын уақыт жетті. Іс жүзінде бұл — ауқатты азаматтарға жасырын түрде берілетін субсидия.

Әлеуметтік әділдікті қалпына келтіру үшін, ең алдымен, мәселені шешу жолдарын өзгерту қажет. Мемлекет көмек-ке шын мұқтаж адамдарға ғана тікелей, атаулы өтемақы төлеу арқылы қолдау көрсетуге міндетті. Сондықтан тарифтерді көтеру — ақылға қонымды, яғни тиімді және әділ экономика құру үшін аса қажет қадам. Қим қана тұтынса, сонша төлейді, қолдауға шынымен зәру адамдарға ғана көмек беріледі. Тарифтер әділетті болуы керек, яғни «неғұрлым көп тұтыған, соғұрлым көп төлейді» деген қағидат берік орнығуға тиіс. Мен осындай нақты міндет қойып отырмын. Алғашқы оң нәтижелер бар. Төлем жүйесіне сараланған тәсіл енгізілді. Суды және электр қуатын барынша үнемдеп пайдаланатын тұрғындар тұты-нудың әлеуметтік нормасына» сәйкес төлемді ең төмен тарифпен төлейтін болды.

Бұл қадам бұрынғы жүйеден бас тартып, әлеуметтік игіліктерді әділ бөлетін жүйе құруға мүмкіндік береді. Елдің ресурстарын таңдаулы адамдар емес, барша жұрт бірдей пайдалануға тиіс. Сонда ғана заманауи сай инфрақұрылым мен тиімді энергетика жүйесін қалыптастыра аламыз. Осылайша экономиканың сапалық тұрғыдан өсуіне зор серпін береміз.

— **Сіз Қазақстан үшін көлік және логистика саласының маңызы артып келе жатқанын жиі айтасыз. Бұл бағыттағы жұмысты негізгі басымдық ретінде белгілеп бердіңіз. Осы саланы дамыту үшін қандай шаралар қабылданды және алда қандай жоспарлар бар?**

— Еліміз үшін көлік-логистика саласының әлеуетін арттыру — стратегиялық маңызы бар міндет. Теңізге тікелей шығатын жолы болмаса да, Қазақстан Еуразия құрлығының кіндік тұсында, яғни негізгі транзиттік күре жолдар тоғысқан жерде орналасқан. Бұл — үлкен артықшылық, біз оны ел игілігіне жарата білуге тиіспіз. Мақсат-мүдделімізге сәйкес Қазақстанды Еуразияның көлік аймағы (хабы) ретінде қалыптастыру — бұл салада атқарылатын жұмыстың басты бағыты.

Осы орайда жақында іске қосылған «Достық — Мойынты» жаңа теміржол магистралінің мән-маңызын атап өткіз келеді. Бұл жобаны осы жол арқылы Қытай мен Еуропа арасында тасымалдана-тын жүк көлемін бес есе арттыруға мүмкіндік береді. «Мойынты — Қызылжар», «Бақты — Аягөз», «Дарбаза — Мақтаарал» теміржол желілерін жаңадан іске қосу жоспарымызда тұр. Жалпы, 2030 жылға дейін 5 мың шақырым теміржолды салып, жаңғырту және 11 мың шақырым теміржолды жөндеу көзделіп отыр.

Елорда мен батыс аймақтардың арасындағы қашықтықты 500-ден астам шақырымға қысқартатын «Орталық — Батыс» күре жолы құрылысының стратегиялық маңызы өте зор.

Біз ел шекарасынан тыс жерді де қамтитын кең ауқымды көлік жүйесін құра алдық. Қазақстан мұхит жолдарынан тысқары тұрса да, Сары теңіз бен Қара теңіздің арасында жүк терминалдарының желісін қалыптастырды. Еліміздің аумағы арқылы өтетін 12 халықаралық көлік дәлізі, атап айтқанда, 5 теміржол, 7 автокөлік дәлізі бар. Қытай мен Еуропа арасында құрлықпен жеткізілетін жүктің шамамен 85 пайызы осы жолдармен тасымалданады.

Өрине, мұның бәрі — табысқа оңай жете қоямыз деген сөз емес. Бұл саладағы бәсеке күшейіп келеді. Себебі көлік және логистика мәселесі геосаясаттың ажырамас бөлігіне айналды. Осы тақырып жоғары деңгейдегі келіс-сөздердің күн тәртібіне біржола енді. Сондықтан Қазақстан үшін де оның айрықша маңызы бар.

Еліміз Қытайдың «Бір белдеу — бір жол» атты мегажобасын, «Солтүстік — Оңтүстік» дәлізін және Транскаспий көлік бағытын, яғни «Орта дәлізді» дамытуға белсене атсалысып келеді. «Рейс — Қазақстан — Түрікменстан — Иран» бағытымен теңіз айлақтарына шығып, жүк тасымалдаудың болашағы зор деп санаймыз. «Орта дәліздің» жұмысына Қытайдың қосылуын құптаймыз.

Жалпы, бұл саланың әлеуеті өте жоғары. Мұнда тек инфрақұрылым туралы сөз бөліп отырған жоқ. Экономиканың барлық дерлік секторы осы іргелі салаға келіп тоғысады. Сондықтан Үкіметтің алдына заманауи инженерлік және сервистік инфрақұрылымы бар көлік-логистика тораптарын салу, теңіз порттары, әуежайлар мен теміржол вокзалдарын жаңғыртып жөндеу, сондай-ақ тиімді цифрлық экожүйе қалыптастыру міндеті қойылды.

— **Мемлекет кейінгі жылдары ауыл шаруашылығын дамытуға баса мән беріп отыр. Бұл шаруамен үкімет-**

тердің бәрі айналысты. Бірақ осы аса маңызды саладағы түйткілдер ақыры шешімін тапқан жоқ. Әр министр өз бағдарламасын жүзеге асырмақ болды. Соның салдарынан қыруар ақша құмға сіңіп жоқ болды. Енді біз еліміздің бұл саладағы әлеуетін ойдағыдай пайдалана аламыз ба?

— Мемлекеттердің көбі ауыл шаруашылығына бюджеттен қыруар қаржы бөледі. Солардың қатарында Қазақстан да бар. Шаруаларға 2024 жылы 580 миллиард теңге, былтыр 1 триллион теңге жеңілдетілген несие берілді. Бұл — өте қомақты қаржы. Соңғы он жылда шаруаларға көрсетілген қолдауға көлемі 10 есе артты, бірақ оның тиімділігі күмән ту-дырады. 2015-2024 жылдары ауыл шаруашылығындағы жалпы өнім көлемі 2,5 еседен астам өсті. Бұл көрсеткішті одан да көбейтуге болар еді.

Есесіне, егін шаруашылығындағы нәтижелер өте жақсы болды. Астық пен ұн экспорты рекордтық деңгейге жетті, өнім жеткізілетін елдердің географиясы кеңейе түсті. Бұл — егіннің шығымдылығы мен ауыл шаруашылығы өндірісінің тиімділігін арттыруға арналған шаралардың нақты нәтижесі.

Енді басқа бағыттардағы жұмысты күшейту қажет. Ең алдымен, мал шаруашылығын дамыту керек. 2035 жылға қарай әлемде мал етін тұтыну көлемі 233 миллион тоннаға дейін өседі. Соған сәйкес оның импорты 27 миллион тоннаға дейін артады. Қазақстанның, сыртқа, әсіресе Азия елдеріне ет шығаратын ірі экспорттаушыға айналатын мүмкіндігі бар. Сондықтан былтыр қарашада өткен Ауыл шаруашылығы еңбеккерлерінің екінші форумы дәл осы мал шаруашылығы саласына арналды.

Билік ауыл шаруашылығын сапалық тұрғыдан дамыту үшін көп жұмыс істеп жатыр. Бірақ қомақты инвестиция құю қалаған нәтижеге жеткізе бермейді. Оның тиімді жұмсалынуына баса назар аудару керек. Мен бұл туралы жуырда Таразға барған сапарымда айттым.

Іргелес елдердің бірде-біреуінде ауыл шаруашылығына мемлекет тарапынан мұндай ауқымды көмек көрсетілмейді. Ол жақтағы шаруалар Қазақстандағы әріптестеріне жақсы жағдай жасалғанына таңғалып, оларды «аграрлық олигархтар» деп атай бастады. Дегенмен еліміздегі шағын шаруашылықтар жеткілікті көлемде субсидия ала алмай отыр. Үкіметке осы мәселеге айрықша назар аудару туралы тапсырма берілді.

Әлбетте, субсидиялар керек. Әсіресе қазіргі кезеңде өте қажет. Бірақ мұның кері әсері де бар. Себебі масылдық пайып туғызып, ауыл шаруашылығына қауіп төндірді мүмкін. Сондықтан қазір Үкімет кооперативтерге, яғни шаруалар бірлестігін құруға қайта оралу мәселесін қарастырып жатыр. Кооперативтер еңбек өнімділігін және ауыл шаруашылығы өндірісінің тиімділігін арттыра алады. Сондай-ақ дайын өнімді сататын нарықтарға жақын болуға, тұтынушылармен ұзақ мерзімге арналған қарым-қатынас орнатуға жол ашады.

Дамыған елдердегі кооперация жақсы қырынан көрінді. Тіпті ірі корпорация деңгейіне жеткен бірлестіктер бар. Қазақстанның барлық ауылында табысты кооперация құруға негіз болатын алғышарттар жеткілікті. Шаруалар жазда малын бағып, сүт, ет, тері, жүн жинап, оны өңдеу үшін күш біріктіре алады. Солай етуге тиіс те. Күнkerістен өсіп-өркендеуге бастайтын жол — осы. Кооперацияны бірлік пен жасампаздық идеологиясы деп те қарастырамыз дұрыс.

Бірақ кооперация өзінен-өзі пайда бола салмайды. Ел ішінде егжей-тегжей түсіндіру және ұйымдастыру жұмыстарын қолға алу қажет. Алайда бірлестік құру ісін науқанға айналдырып, жұртқа қысым көрсету, оларды мәжбүрлеуге жол берілмейді.

— **Жиі талқыланатын тақырыптың бірі — туризм. Былтыр өлемдік деңгейдегі кейбір ақпарат құралдары Қазақстанды саяхат жасауға ең лайық елдердің қатарына қосты. Дегенмен еліміздегі курорттар мен танымал туристік орындардың жаппай қонақ күтуге дайындығына күмән жоқ емес.**

— Мұндай күмәннің туындауы заңды. Мен Үкіметке ескерту жасағаннан кейін туризмді дамыту жұмыстары жандана түсті. Алайда алдымызда ұзақ та күрделі жол тұр. Бұл — экономика, мәдениет, қауіпсіздік және бизнес — барлығы бір жерге тоғысатын күрделі сала. Мұнда өз жұмысына жан-тәнімен берілген кәсіби мамандар, ең бастысы, нағыз отаншыл азаматтар жұмыс істеуі керек. Туризм саласында жалқаулық пен немқұрайдылыққа, ашкөздік пен дөрекілікке жол жоқ.

Былтыр Қазақстанға миллиондаған шетел азаматы келді. Ішкі туризм қарқынды дами бастады. Мұның бәрі — өте жақсы үрдіс.

Әлем елдері туристерді тарту үшін жеке инвесторларға қолайлы жағдай жасап отыр. Біздің елде көрікті жерлер

өте көп. Қазір экотуризмге деген сұраныс жоғары. Осы тұрғыдан алғанда, Қазақстанға тең келетін ел жоқ секілді көрінеді. Алайда белгілі бір себептерге байланысты, соның ішінде жауапты тұлғалардың біліктілігі мен немқұрайдылығының кесірінен туризмнің болашағы зор осы бір саласы әлі күнге дейін кенже қалып отыр. Әзірге таныстыру, яғни презентация жұмыстарынан әрі аса алмай жатырмыз.

Туризмнің дамуына тұмса табиғаты қорғау деген желеумен кез келген жобаға қарсы науқан ұйымдастыратын кейбір «эко-белсенділер» зиян келтіріп отыр. Көпшілігінің табиғатта шаруасы да жоқ. Олар өзінің танымалдығын арттыру үшін қоғамды дүрліктерді, қазіргі тілмен айтқанда, «хайп» жасауды ғана көздейді. Туризм бизнесінде әбден әккі болған, бәсекелестердің шыққанын қаламайтын кәсіпкерлер кейде олардың қолтығына су бүркіп отырады.

Тау шаңғысы туризміне қатысты жағдай да осыған ұқсас. «Шымбұлақ» Алматы қаласының орталығынан небәрі жарты сағаттық жердегі ерекше табиғаттың ортасында тұр. Әлемде оған тең келетін демалыс орны кемде-кем. Алайда көптен бері ештеңе жасалмаған курорттың сыны да, сыры да кетіп, тозып барады. Табиғаттың тамаша тартуы саналатын осы көрікті мекенді дамыту үшін тың тәсілдер қажет. Қазір еліміздегі тәжірибелі девелоперлік компания іске кірісті. Бірақ Үкімет пен өкімдіктің қолдауына қарамастан, жұмыс барысы дайындық және таныстыру шараларына аса қойған жоқ. Ал көрші елдерде тау шаңғысы инфрақұрылымы қарқынды салынып жатыр.

Алматы тау кластерінің әлеуеті өте зор. Бұл салада ауқатты адамдарға да, орташа табысы бар азаматтарға да бірдей қызмет көрсетілуге тиіс. Сондықтан ондағы туристік инфрақұрылымды әртараптандыру мәселесіне назар аудару қажет.

Туризм саласындағы кадр тапшылығы — өте өзекті мәселе. Сондықтан Түркістанда Халықаралық туризм және меймандостық университеті ашылды. 2024 жылы оқу ордасының алғашқы түлектері дипломдарын алып, еңбек нарығына қосылды. Алайда бұл — жеткіліксіз. Кадр мәселесін шешу үшін қосымша шаралар қабылданады.

Дегенмен салымыз суға кетіп, еңсемізді түсіріп отыруға да болмайды. Әлемдік деңгейдегі табиғат саяхатшылары Қазақстанда демалуды ұсынып жатса, екі есе қарқынмен жұмыс істеуіміз керек. «CNN Travel» 2025 жылы Алматыны Орталық Азиядағы «сәні мен салтанаты жарасқан жаңа астана» деп атады. Алматы өкіміне шаһарды күндіз-түні қонағы үзілмейтін Нью-Йорк, Мәскеу, Париж сияқты «ешқашан көз ілмейтін қалаға» айналдыру тапсырылды. Қалада инфрақұрылымды жақсарту, абаттандыру, жарықтандыру бағытында әлі де көп жұмыс істелуі керек.

— **Жасанды интеллектің дамуы туралы сұрағым келеді. Сіз халыққа Жолдауыңызда Қазақстанды үш жылдың ішінде цифрлық өлге айналдыру қажет деген нақты міндет жүктендіз. Ал жаңа жылға арналған құттықтау сөзіңізде 2026 жылды Цифрландыру және жасанды интеллект жылы деп жарияладыңыз. Көздеген мақсатқа жету үшін не істеледі? Бастамаңыздың шын мәнінде табысты боларына сенесіз бе?**

— Қазақстан цифрлық державаға айналуы керек. Бұл — қазіргі жаңа технология дәуірінде өркеніетті ел болып қалудың бірден-бір жолы. Халқымыздың ой-санасы мұндай инновацияларға дайын екеніне сенімдімін. Оның үстіне Қазақстанда азаматтарымыздың өмір салтын едәуір өзгерткен танымал финтех компаниялар табысты жұмыс істеп жатыр.

Технология саласындағы нағыз өлемдік алпауыттар — АҚШ пен Қытай арасындағы бәсеке қыза түсті. Америка басшысы АҚШ-тың үстемдігін нығайту үшін арнайы бағдарлама жүзеге асырыла бастағанын мәлімдеді. Қытайдың да шегінетін ойы жоқ, олар мұны ұлттың абырой-беделіне қатысты мәселе деп санайды. Қазірдің өзінде Қытайда жасанды интеллект мәселесімен айналысатын бес мыңға жуық компания жұмыс істеп жатыр. Басқа дамыған мемлекеттер де қамсыз отырған жоқ.

Қазақстан да экономика мен қоғамдық өмірге жасанды интеллектті енгізуге басымдық беріп жатыр. Еліміздің бұл жұмысқа қатысты бастапқы мүмкіндіктері жаман емес. Мемлекет көрсететін қызметтерді, қаржы технологияларын, экономиканың бірқатар секторын цифрландыру ісінде нақты жетістіктеріміз бар. IT-старттаптарды қолдайтын толыққанды экожүйе тиімді жұмыс істеп тұр. Екі мың компанияның басын қосқан Astana Hub инновациялық кластері де бар. 2025 жылы IT-қызметтердің жалпы экспорты бір миллиард долларға жуықтады. Циф-

ЖОЛДАҒЫ САҚТЫҚ — ӨМІР КЕПІЛІ

Серік ІЗТИЛЕУОВ,
педагогика
саласының
ардагері

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Қазақстан жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басты» атты мақаласында көтерілген жол қауіпсіздігі мәселесін өте өзекті деп санаймын. Бұл — тек мемлекетке ғана емес, әрбір азаматқа тікелей қатысты мәселе.

Хромтау — тоғыз жолдың торабында орналасқан қала. Күн сайын бұл маңнан ауыр жүк көліктері мен транзиттік автотөліктер үздіксіз өтеді. Соңғы жылдары

көлік санының күрт артуы жол қозғалысын күрделендіріп, апат қаупін де көбейтті. Өкінішке қарай, кейбір жүргізушілер жылдамдықты асырып, жол ережесін елемей, өз өмірін ғана емес, өзгенің де тағдырын қатерге тігіп жүр.

Мемлекет тарапынан қолға алынған шараларды қолдаймын. Бақылаудың күшеюі, инфрақұрылымның жақсаруы және айыппұлдардың өсуі жолдағы тәртіпті қалыптастыру үшін қажет қадамдар.

Ардагер ретінде айтарым — жол қауіпсіздігі ең алдымен әр жүргізушінің сана-сезіміне байланысты. Қандай заң, қандай жаза болмасын, егер адам жол ережесіне немқұрайлы қараса, қайғылы жағдайлар тоқтамайды. Жас жүргізушілерге де, тәжірибелі азаматтарға да тәртіп, жауапкершілік және өзара құрмет ауадай қажет.

Жолдағы сақтық — өмірдің кепілі. Осыны әрбір көлік жүргізуші терең түсінсе, Хромтау жолдары да, еліміздің барлық тас жолы да қауіпсіз болары сөзсіз.

ТУРИЗМ ЖӘНЕ АЙМАҚТЫҚ ӘЛЕУЕТ

Қуандық РЕЙМОВ,
Аудандық
қоғамдық
кеңес мүшесі,
Қазақстан
Журналистер
Одағының мүшесі

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың сұхбатын толық оқып шықтым. Көптеген мәселе көтерілген. Соның ішінде туризм тақырыбы да қозғалған. Президенттің айтуынша, туризмді дамыту жолында Қазақстанның алдында ұзақ та күрделі міндеттер тұр. Бұл сала — экономика, мәдениет, қауіпсіздік және бизнестің бір жерге тоғысатын көпқырлы саласы. Мұнда тек өз жұмысына жан-тәнімен берілген кәсіби мамандар, ең бастысы, нағыз отаншыл азаматтар жұмыс істеуге тиіс. Туризм саласында жалқаулық пен немқұрайлыққа, ашкөздік пен дөрекілікке жол жоқ.

Қасым-Жомарт Кемелұлы өткен жылы елімізге миллиондаған шетелдік туристің келгенін айтады. Мақалада ішкі туризм де қарқынды дамып келеді, бұл — ел үшін

өте қолайлы үрдіс екені жазылған. Әлем елдері туристерді тарту үшін жеке инвесторларға қолайлы жағдай жасап отыр. Қазақстанда да көрікті жерлер көп, ал экотуризмге деген сұраныс соңғы жылдары айтарлықтай өскен. Осы тұрғыдан алғанда, Қазақстанның табиғи байлықтары мен экологиялық туризм әлеуеті теңдесі жоқ болып көрінеді. Бұл орайда Хромтау ауданы — еліміздің табиғи және геологиялық құндылықтары ерекше өңірлерінің бірі. Аудан аумағында геологиялық қима сияқты ерекше жерлер, өзен аңғарлары, жартастар беткейлері мен дала-лық ландшафттар бар. Бұл табиғи орындар туристер үшін ерекше қызығушылық тудырып, экотуризмді дамытуға зор мүмкіндік береді.

Алайда бізде туризмнің әлеуеті әлі күнге дейін толық жүзеге асырылған жоқ. Президентіміз айтқандай, қазіргі уақытта еліміз туристік тартымдылығын таныстыру, яғни презентациялау деңгейінен аса алмай отыр.

Мамандардың пікірінше, туризмді дамыту үшін аймақтардағы ерекше табиғи және мәдени нысандарды сақтап, оларды заманауи инфрақұрылыммен қамтамасыз ету қажет. Бұл қадан ел экономикасын нығайтып қана қоймай, еліміздің халықаралық имиджін көтеруге мүмкіндік береді.

САЛЫҚ - МІНДЕТ ЕМЕС, ҚОҒАМ АЛДЫНДАҒЫ ОРТАҚ ЖАУАПКЕРШІЛІК

Ұлан ЖАНАЛИН,
аудандық
мәслихат депутаты

Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Қазақстан жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басты» атты сұхбатында көтерілген салық реформасына қатысты ойлары бүгінгі қоғам үшін аса маңызды. Мемлекет басшысы бұл мәселені тек қаржы жинау құралы ретінде емес, елдің экономикалық болашағын айқындайтын жүйелі реформа ретінде қарастырады.

Президент ең әуелі қоғамдағы артық үрей мен дүрбелеңге жол бермеу керек-

тігін нақты айтты. Шынында да, салық реформасы - өлемдік тәжірибеде қалыпты құбылыс. Көптеген елдер экономиканың тұрақтылығы үшін салық жүйесін кезек-кезеңімен жаңартып келеді. Осы тұрғыда Мемлекет басшысының қосымша құн салығы мөлшерлемесін бірден өсірмей, оның шегін төмендету туралы шешімі — әлеуметтік жауапкершіліктің айқын көрінісі.

Маңыздысы — жаңа Салық кодексінің философиясы. Президент атап өткендей, ендігі жерде бақылау мен жазалаудан гөрі, мемлекет, бизнес және азаматтар арасындағы серіктестікке басымдық беріледі. Бұл — салықты «міндет» емес, қоғам алдындағы ортақ жауапкершілік, заманауи қоғамдық келісім ретінде қабылдауға жол ашады. Салық төлеген азамат нақты нәтиже — сапалы қызмет, инфрақұрылым, қауіпсіз орта керсе, сенім де нығаяды.

АГРАРЛЫҚ ҚОЛДАУДАҒЫ НЕГІЗГІ БАСЫМДЫҚ - ӨНІМДІЛІК

Нұрболат МАЛСАҚБАЕВ,
«Наурыз» шаруа
қожалығының төрағасы

Хромтау ауданында ауыл шаруашылығымен айналысып жүрген кәсіпкер ретінде Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Қазақстан жаңғырудың жаңа кезеңіне қадам басты» атты мақаласында көтерілген ойлармен толық келісемін. Соңғы жылдары мемлекет тарапынан аграрлық секторға бөлініп жатқан қаржының көлемі айтарлықтай артты. Мақалада көрсетілгендей, 2024 жылы 580 миллиард теңге, ал былтыр 1 триллион теңге жеңілдетілген

несие берілгені — ауыл шаруашылығы үшін бұрын-сонды болмаған қолдау. Дегенмен, Президент атап өткендей, бөлінген қаржының тиімділігі әрдайым күткен деңгейде емес. Хромтау ауданында да субсидия мен жеңілдетілген несие-лерге қол жеткізе алмай жүрген немесе алған қолдаудың нақты өнімділікке өсерін сезінбеген шаруалар бар. Қолдау тетіктері кейде күрделі, құжат айналымы көп, ал қаржының бір бөлігі нақты нәтиже бермейтін бағыттарға жұмсалып жатады. Сондықтан бөлінген қаражаттың әр теңгесі өнім көлемін арттыруға, технологияны жаңартуға және еңбек өнімділігін өсіруге жұмыс істеуі керек деп санаймын.

ЖАҢА КЕЗЕҢІНЕ ҚАДАМ БАСТЫ»

рлық активтерге арналған СгуртоCity пилоттық аймағы құрылып жатыр. Жедел дамиды Alatau city қаласының құрылысы басталды. Мемлекеттік деректерді жинау және талдау жұмысының қарқыны күшейіп келеді. Кәсіби мамандар мұндай деректерді алдағы дәуірдің жаңа алтыны деп санайды.

Былтыр мамыр айында Жасанды интеллекттің дамуы жөніндегі кеңес жұмысын бастады. Оған шетелдің және еліміздің беделді сарапшылары шақырылды. Қарашада «Жасанды интеллект туралы» Заңға қол қойылды, жаңа заң жақында күшіне енеді. Жасанды интеллект және цифрлық даму министрлігі құрылды. Alem.Cloud және AI-Farabium деп аталатын екі суперкомпьютер іске қосылды, Астана әкімдігі Біріккен Араб Әмірліктерінің танымал компаниясымен бірлесіп, дербес платформа құрды.

Кәсіби кадрларды даярлау үшін мектептер мен университеттерде тиісті білім беру бағдарламалары жүзеге асырылып жатыр. Мәселен, 650 мыңнан астам студент AI-Sana бағдарламасы аясында білім алды. Көп ұзамай Жасанды интеллект мамандандырылған зерттеу университеті ашылды.

Жасанды интеллект пайда болғаннан бері болашақтың кемесіне мініп үлгеретін елдер мен ескі заманда қалып қоятын елдердің арасы алшақтай бастады. Сондықтан мен цифрлық технологиялар мен жасанды интеллектті Қазақстанның даму жолындағы басым бағыт деп жарияладым. Бірнеше өте көп шаруа атқарылды. Осы айрықша маңызды жұмыстың табысты боларына сенемін.

— **Сіздің стратегиялық жоспарларыңыздағы ядролық энергетиканың орны қандай?**

— Сенімді энергия көзі болмаса, Қазақстан экономиканың жаңа технологиялық үлгісіне көше алмайтынын түсінуіміз керек. Суперкомпьютерлерге, дата-орталықтар мен автоматтандырылған өндіріс кешендеріне өте көп энергия қажет. Бұл — жаңа жаһандық технологиялық құрылыстың басты талабы.

Қуат көздерін салу үшін білікті мамандар керек. Капитал қоры шамамен 4,5 триллион доллар болатын әлемдегі ең ірі компания — NVIDIA-ның басшысы жақында «көк жағалылар», яғни техникалық мамандық иелері мультимиллионерлер қатарына қосылады деп болжады.

Бірнеше атом станциясын салу — біріншіден, тарихи олықықтың орнын толтыру деген сөз. Себебі уран өндірісі бойынша әлемде көш бастап тұрған елдің бірде-бір атом электр станциясын салмауы мүлдем ақылға қонбайды. Екіншіден, бұл қадам Қазақстанның абырой-беделін нығайта түседі. Біз атом станцияларын салу арқылы техникалық интеллигенцияның жаңа буынын қалыптастырамыз. Тіпті мемлекеттік саясаттың түпкі мәнін өзгертеміз. Осыны қаперден шығармаған жөн.

Тағы бір өте маңызды тақырып — жер қойнауында сирек кездесетін металдар. Болашақта ондай материалдарға деген сұраныс арта береді, алдағы бес жылдың өзінде бұл сұраныс екі есе өседі. Осы ретте Қазақстан үшін тағы бір мүмкіндік ашылды. Еліміз жер қойнауында сирек кездесетін минералдар қоры бойынша әлемдік көшбасшылар қатарына қосылуы әбден мүмкін. Қазақстан стратегиялық маңызы бар осы саладағы өз рөлін күшейту үшін АҚШ, Қытай, Ресей, Оңтүстік Корея, Жапония елдерімен және Еуропа Одағының бірқатар мемлекетімен ынтымақтастығын дамыта бастады.

— **Тағы бір тақырыпқа ойыссақ, Жұртты бұрыннан толғандырып жүрген мәселелер бар. Мысалы, кейбір ірі бизнес өкілдерінің өмірі сән-салтанатқа толы. Олар қалталы азаматтардың да, қарапайым адамдардың да қамын ойлап өмір сүруді қашан үйренеді?**

— Бизнес — кез келген елдегі экономиканың негізгі тірегі. Біз ұзақ жолды жүріп өттік. Осы жолда жұрт жекеменшік институтына ешкім қол сұқпауға тиіс екенін түсіне бастады.

Мен мемлекеттік билік жүйесінде жоғары лауазымды қызметтерді атқара жүріп, сөзбен де, іспен де ұлттық буржуазияның заңды мүддесін қорғауға тырыстым. Себебі экономиканы өркендету және мемлекеттің қоғамдық негіздерін нығайту ісінде кәсіпкерлер елеулі рөл атқаратынын жақсы түсінемін.

Тарихи себептер мен ұлт болмысындағы ерекшеліктерге байланысты ірі бизнесмендеріміз қарапайымдылық, ұстамдылық сияқты қасиеттерге мән бере қоймайтыны рас.

Мен Швейцарияда жұмыс істеп жүргенде аса ірі әрі белгілі кәсіпкерлермен кездесулер өткіздім. Сол кезде олардың өз қаражатын өте үнемдеп жұмсайтынын және елден дараланып көзге түскісі келмейтінін көріп, таңғалдым. Миллиардтаған қаржысы бар адамдар қоңақүй-

дің қарапайым бір бөлмесінде тұруға намыстанбайды. Жеке ұшақпен ұшақ түгілі, бірінші санаттағы орындарға да отырмайды. Бірақ бұл — олардың бойында ғасырлар бойы қалыптасқан дағды.

Ал біздің кәсіпкерлеріміз үшін қалыпты көрінетін өмір салты кейде қоғамның наразылығын тудырып жатады. Мұндай жағдай көптеген елде бар. Сол үшін де қайырымдылық қызметі жұмыс істейді. Бұл қоғам мен бизнес арасындағы өзара келісім іспеттес.

— **Сіз Республика күні қарсаңында өткен азаматтарды мемлекеттік наградалармен марапаттау рәсімінен кейін кәсіпкерлермен жеке кездесіп, оларға наразылығыңызды ашық айтыңыз деп естідік. Құпия болмаса, әңгіме не туралы болды?**

— Жаңа ғана сөз болған қайырымдылық туралы, отаншылдықты жасампаз іспен көрсету жөнінде сөйлестік. Бізге халық алдындағы жауапкершілігін жақсы білетін әрі соны терең түсінетін ұлттық буржуазия керек.

Себебі халық болмаса, олар ешқашан табысқа жете алмас еді. Мен қоғамның игілігіне қызмет ету билік жүктеген міндет емес, мәртебелі парыз екенін тағы да олардың есіне салдым. Осы орайда шетелде табысқа жетсе де, туған жерін ұмытпай, халқына көмектесіп жүрген ірі кәсіпкерлерді жақсы үлгі ретінде атап өттім. Ондай азаматтар ауқымды жобаларды жүзеге асырып жүр. Қалаларда инфрақұрылым салып, жөндеп, мұражайлардың, емханалар мен мектептердің құрылысын қаржыландырып жатыр.

Қазақстанда көп нәрсе өзгерді. Қоғамдық сана жаңғыра түсті, мемлекеттік басқару жүйесі жаңарды, саяси қайраткерлер ауысты. Ірі кәсіпкерлер ғана жүрісінен жаңылмай, бәз-бағы қалпында келе жатыр. Бірақ бұл, бір жағынан, биліктің бизнеске көзқарасы дұрыс екенін көрсетеді.

Кәсіпкерлердің бәрі бірдей мемлекеттің қолдауын дұрыс түсіне бермейді, әрдайым солай болуға тиіс деп қабылдайды.

Олар ауқымды жобаларды бастап алып, қит етсе Үкіметтен көмек сұрайды. Мен оларға «бизнеспен айналысып жатқан сіздер ме, әлде Үкімет пе?» деп сұрақ қойдым.

Қиырқы саяси ойындармен әуестеніп кеткен кейбір кәсіпкерлерді сынауға тура келді. Бизнесмендер ел экономикасын өркендету үшін жұмыс істеуі керек. Тіпті кәсіптің жілігін шағып, майын ішкен Илон Масктің өзі саясатқа белсенді араласпау туралы шешім қабылдады.

Отандық бизнес өкілдері тарихымызда бұрын-соңды болмаған алапат тасқын кезінде елдік істен шет қалған жоқ, апат салдарын жоюға қаржылай көмек көрсетті. Бұл — қуанарлық жағдай.

Мен қайырымдылықпен айналысып жүрген азаматтарды қолдау үшін арнайы «Мейірім» орденін енгіздім. Елге жанашырлық көрсетіп, әлеуметтік жауапкершілік танытқан кәсіпкерлер былдан бастап осы жоғары наградаға ие болады. Осылайша олардың қоғам алдындағы абырой-беделі мен мәртебесі айқындалды.

— **Тағы бір өзекті тақырып. Қаңтар оқиғасына қатысқан бірқатар азаматқа байланысты сот процесі туралы ақпарат БАҚ беттерінде былтыр ара-тұра жарияланып тұрды. Тергеу амалдары әлі жүріп жатыр ма?**

— Бұл тақырыпқа қатысты негізгі мән-жайдың бәрі әлдеқашан белгілі болды. Сол оқиғалар бойынша тергеу жүргізу кезінде құқық қорғау органдары азаматтық қоғам өкілдерімен тығыз байланыста жұмыс істеді. Бірқатар қоғамдық комиссия құрылып, оған белгілі заңгерлер жетекшілік етті. Мұндай қадам жұмыстың бейтарап ұстаныммен жүргізілуіне, сол арқылы барлық оқиғаның ақ-қарасын анықтауға мүмкіндік берді. Осы орайда, азаматтық жауапкершілік танытып, кәсіби біліктілігін көрсеткені үшін оларға ризашылығымды білдіргім келеді.

2022 жылдың наурыз айында Парламентте арнайы қоғамдық тыңдау өтіп, бұл оқиғаға және еліміздің конституциялық құрылымын бұзбақ болған қылмыскерлердің әрекетіне егжей-тегжей баға берілді.

Иә, кейбір сот процестері, сондай-ақ қаңтарда ұрланған көптеген қаруды іздеу жұмыстары әлі жалғасып жатыр. Сол күндері қылмыскерлер үш мыңнан астам қару-жарақты иемденіп кеткен еді. Бірақ күштік құрылымдардың арқасында қару-жарақ жасырылған қоймалардың көбі табылды.

Қаңтар оқиғасын талқылайтындар көбіне сол кездегі дағдарыстың түпкі мәнін түсінуге еш пайдасы жоқ дүниелерді қазалап кетеді. Сол үшін оларды кінәлауға да болмас. Дегенмен ақиқат жолында ешқашан қызбалыққа салынбау керек. Алматыдағы аласапыран туралы жиі айтылып жатады, мұны түсінуге де болады. Бірақ зұлмынның сиқырлы таяқшасымен жасалғандай адам сенгісіз

жағдайлар болғанын да естен шығармау керек. Нақтырақ айтқанда, бүлікті ұйымдастырушылардың өмірімен бір мезетте он екі қалада жаппай тәртіпсіздік белең алды. Оның арты қаскөйлердің көптеген облыс әкімдіктері мен құқық қорғау органдарының ғимараттарын басып алуына әкеп соқтырды.

«Төңкеріс» жасауға әбден машықтанған мамандардың жетекшілігімен тәртіпсіздікті ұйымдастырушылар Үкіметтің жанар-жағармай бағасын өсіру туралы шешімін желеу етіп, адамдарды жаппай шеруге шығуға итермеледі. Сосын азаматтардың, мемлекеттік қызметшілердің, бір таңғаларлығы, күштік құрылым қызметкерлерінің едәуір бөлігінің арасында дүрбелең туғызды. Олар қару-жарақ пен құпия құжаттарды қарусыз қалдырып, жұмыс орындарын тастап, кете бастады. Ұлттық қауіпсіздік комитетінің және Ішкі істер министрлігінің кейбір басшылары сын сағатта Отан алдындағы адалдығын сақтап қала алмады, кәсіби деңгейі де төмен екенін көрсетті.

Осындай жағдай әсіресе бүлікшілердің басты нысанасы болған Алматыда анық байқалды. Әскери қызметшілер мен қала тұрғындары қатты қорлыққа ұшырады. Әкімшілік ғимараттар, сауда орталықтары, дүкендер мен банктер қирап, өртке оранып, тоналып жатты. Мұндай жүгенсіздікке қарсы төтенше шаралар қабылдау қажет болды. Қазір, арада біраз уақыт өткен соң, пифылы арам әрі сана-сезімі таяз кейбір адамдар мемлекетіміздің елді құрдымға жібере жаздаған сұмдық берекесіздіктен аман қалғаны жайлы әңгімені әдейі айналып өтіп, қасақана ойына келгенді айтып жүр.

— **Қаңтар оқиғасынан кейін сіз олигополияға қарсы күресті қолға алып, заңсыз иемденген активтерді мемлекетке қайтару жөнінде бастама көтердіңіз. Сол үшін Бас прокуратураның жанынан арнайы комитет құрылды. Бірақ былтырғы Жолдауыңызда бұл құрылымның атауын Инвесторлардың құқығын қорғау жөніндегі комитет деп өзгерту туралы тапсырма бердіңіз. Жұрт бұл шешімді жете түсіндірмей отыр. Мұндай қадам заңсыз активтерді елге қайтару тақырыбы осымен жабылды дегенді білдіре ме?**

— Әрине, жоқ. Бас прокуратураның мәліметтеріне тоқталып өтейін. Заңсыз активтерді елге қайтару жөніндегі комитет үлкен жұмыс атқарып, олигополия өкілдерінен 1,3 триллион теңгеден астам қаржы өндіріп алды. Соның 1 триллион теңгеден астамы мемлекет қазынасына түсті. Арнайы мемлекеттік қордағы қаражат есебінен елімізде жалпы құны 482 миллиард теңге болатын 434 әлеуметтік және коммуналдық нысан салынып жатыр. Оның қатарында 227 сумен қамтамасыз ету, 183 денсаулық сақтау, 11 білім беру, 5 спорт, 8 инфрақұрылым нысанының құрылысы бар. Сондай-ақ Павлодар, Арқалық, Балқаш қалаларындағы әуежайлар жаңғыртылып жатыр.

Жұмыс жалғаса береді. Активтерді сараптап, оның заңдылығын анықтау құзырлы органдардың күнделікті қызметінің бір бағытына айналды. Ең бастысы, барлық жұмыс ашық әрі әділ болуға тиіс. Енді бұл шаруаны бір орталықтан үйлестіріп жүргізудің қажеті жоқ. Жұмыс бір қалыпқа түсті. Сондықтан алға қадам басып, инвесторлардың құқығын қорғауға баса мән беретін кез келді.

Активтері күмен тудырып, күдікке ілінген адамдардың көбі қаржысын елге инвестиция ретінде салуға ниет білдірді. Олармен жалпы сомасы бес триллион теңгеден асатын келісімдер жасалды. Бұл қаражаттың есебінен инвестициялық және әлеуметтік жобаларды жүзеге асыруды жоспарлап отырмыз. Оның ішінде туристік, көлік-логистикалық орталықтар, тау-кен, металлургия, энергетика секторларына қатысты жобалар бар. Әлбетте, білім беру, денсаулық сақтау, мәдениет, спорт салаларына, сондай-ақ мұқтаж жандарды оңалту және әлеуметтік ортаға бейімдеу бағдарламаларын қаржыландыруға айрықша назар аударылады.

Бас прокуратура мен Үкіметтің алдында барлық жоспарды және уағдаластықтарды орындау міндеті тұр. Бұл — аса маңызды жұмыс.

Заңсыз активтерді елге қайтару арқылы әлеуметтік әділдікті қалпына келтіру — конъюктура не болмаса жұртқа жағу үшін жасалған саяси науқан емес, бұл — мемлекеттің мызғымас ұстанымы. Өңгіме индұлгенция немесе ымыраласып, астыртын келісім жасау туралы болып отырған жоқ, олай болуы мүлдем мүмкін емес.

Қазақстан әлем қауымдастығына халықаралық құқықты қатаң сақтайтын ел екенін көрсетіп келеді. Бірақ кейбір «кәсіпкерлер» қоғамдық пікірді өз мүддесіне қарай бұрмалауға тырысады, шетелде жатып алып, өздерін саяси режимнің құрбаны етіп көрсетеді, «инвестор»

ретіндегі құқығы тапталып жатқанын айтады. Біз заң аясында адал диалог жүргізуе дайынбыз. Өйткені ұстанымдарымыздың дұрыс екеніне сенімдіміз. Қазақстан алдағы уақытта да заңдары инвесторларға қолайлы мемлекет ретіндегі мәртебесін нығайта береді.

— **Кейбір оқырмандар әлеуметтік желіде сыбайлас жемқорлықпен күрес мемлекеттік саясаттың басым бағыты болудан қалды деген сыңайда пікір айтып жүр. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігінің дербес мәртебесі жойылғаны осының бір дәлелі ретінде келтіреді. Бұл реформаның мәні неде?**

— Мұндай пікірлерден хабарым бар. Оның бәрін дұрыс түсінбеушілік немесе кейбір «арам ойлы» адамдардың бос әңгімесі деп санаймын. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі дербес мемлекеттік орган ретінде өзіне жүктелген міндетті табысты орындады. Оған кіне арта алмаймыз. Ұлттық қауіпсіздік комитеті де жемқорлықпен күреседі. Екі мекеменің бір міндетті қабаттаса атқаруы мемлекеттік маңызы бар жұмысқа кесірін тигізе бастады.

Сыбайлас жемқорлықпен барлық деңгейде күресу мемлекеттік саясаттың басым бағыты болып қала береді. Бұған қатысты ешқандай күмен тұмауға тиіс.

Қабылданған шешім қатардағы жемқорларды ғана емес, қылмыстық әрекеттің идеологтары мен ұйымдастырушыларын да жауапқа тартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар қылмыстың алдын алу үшін түсіндіру және ағарту жұмыстарына әдеттегідей айрықша назар аударылады. Қазір бұл — мемлекеттік қызмет істері агенттігінің құзырындағы міндет. Жалпы, жемқорлықтан аулақ болу қажеттігін балалардың құлағына жастайынан құя берген жөн. Бұл жерде мектептер, қоғамдық ұйымдар, белсенді азаматтар, әсіресе ата-аналар шешуші рөл атқаруға тиіс. Сол кезде елімізде жең ұшынан жалғасқан жемқорлыққа мүлдем төзбеу мәдениеті қалыптасады.

Ұлттық қауіпсіздік комитеті санмен әуестенбей, салаға мән беріп, жемқорлыққа қарсы нақты жұмыс жүргізеді. Сонда мемлекеттік қызметшілер құқық қорғау қызметкерлеріне жалтақтай, батыл шешім қабылдайтын болады.

— **Сіз Жолдауыңызда әлеуметтік пен алдықтың төл көбейіп, масылдық жағдайларды жол берілгенін қатаң сыға алдыңыз. Жұрт иммиграцияға қатысты көзқарасыңызды да білгісі келеді...**

— Қазақстан — әлеуметтік мемлекет. Денсаулық сақтау, әлеуметтік қамсыздандыру, ғылым және мәдениет саласына қатысты барлық міндеттеме толық орындалады. «Сырт көз — сыншы» деген сөз бар. Шетелдіктер, әсіресе көрші мемлекеттердің тұрғындары біздің елдегі әлеуметтік қызметтің соншалықты дамығанына қызғана да, қызғана да қарайды. Соның ішінде кепілдік берілген тегін медициналық көмек және азаматтарға арналған көптеген жеңілдік бар. Тіпті Қазақстанды «коммунизм орнаған» ел деп атай бастады.

Мысал ретінде, жекеменшік мектептердің иелері де ауқымды мемлекеттік субсидия алатын орта білім жүйесін айтуға болады. Барлық аймаққа жекеменшік мектептердің, балабақшалардың, оқу орталықтары мен үйірмелердің жұмысын қамтамасыз ету үшін «жан басына сәйкес қаржыландыру» қағидаты бойынша қомақты қаражат бөлу міндеті жүктелген. Бұған қоса ауқатты кәсіпкерлердің меншігіндегі және ата-аналары балалардың оқу ақысына көп ақша төлеп отырған элиталық мектептерге де бюджеттен қаржы бөлінеді.

Бұл саланы мемлекеттен қаржыландыру жүйесінің өзін реформалау керек. Министрліктің бұрынғы басшылары енгізген бүгінгі бұрмаланған тәртіп бей-берекеттікке әкеп соқтырады, себебі қазірдің өзінде қаражат жетпей жатыр.

Жекеменшік медицина саласында да осыған ұқсас ахуал қалыптасқан. Бұрын жекешелендірілген медицина мекемелері көбіне күрделі құрал-жабдықтар сатып алмайды, тексеруден өту үшін науқастарды мемлекеттік емханаларға жібереді. Бірақ, ең бастысы, оларға шын мәнінде науқастардың санына қарай емес, «тіркелген» адамдардың санына қарай бюджеттен ақша бөлінеді және бұл «жан басына сәйкес қаржыландыру» деп аталады. Науқастардың санында мүлде нақтылық жоқ, тіркеу жұмыстары қалай болса солай жүргізіледі. Барлығы ашық болуға тиіс, осы саладағы үрдістің бәрін цифрландырып жөн.

Жалпы, бұл — күрделі мәселе, Үкімет бұған назар аударуға тиіс. Мен лауазымды тұлғалардың мұндай жағдайға жол беріп қана қоймай, мемлекет мүддесіне қайшы келетін нәрселерді «өз қолымен» жасағанына таңғаламын.

Бір сөзбен айтқанда, тиісті мекемелердің жөнісі іс-әрекеттерінің кесірінен білім беру және денсаулық сақтау салаларындағы жеке кәсіпкерлік ұғымы бұр-

маланып кеткен. Ахуалды түзеу қажет. Бюджеттен қаржы бөлінбесе, әлеуметтік нысандардың қиын жағдайға тап болуы мүмкін екенін түсінемін. Бірақ жеке бизнесті түгелдей дерлік мемлекеттің мойнына артып қоюға болмайды.

Сонымен бірге медицина туризмі тұрғысынан алғанда Астана мен басқа да қалаларымыздың танымалдығы арта түскені көңіл қуантады. Дәрігерге қаралып, сапалы ем-дом алу үшін көрші елдерден бөлек, тіпті АҚШ-тың және Еуропаның кейбір мемлекеттерінің азаматтары Қазақстанға келіп жатыр.

Мемлекет мұғалімдерге және медицина саласының қызметкерлеріне өте жақсы қолдау көрсетті. Олардың жақымы бірнеше есе өсіп, қоғамдағы мәртебесі де арта түсті. Бұл дер кезінде қабылданған орынды шешім болды.

Бірақ алаяқтыққа жол берілмейді. Бірақ алаяқтыққа түрлі аймақтық қақтығыстарға қатысқан «ардагерлер» әлі күнге дейін әлеуметтік жеңілдіктерді пайдаланып келеді. Мен халыққа Жолдауымда Кеңес Одағының күйрегеніне отыз жылдан астам уақыт өтсе де, «ардагерлер» күн өткен сайын көбейіп, неге екені белгісіз, жасарып бара жатқанын айттым.

Тағы бір мысал. Статистикаға қарасақ, Қазақстанда 740 мыңнан астам мүгедек адам бар екен. Еліміздің ешқандай қарулы қақтығысқа қатыспайтынын ескерсек, 20 миллион халқы бар мемлекет үшін мұның көптеу екеніне келісетін шығарсыз. Кезінде жауапты мекеме қызметкерлері мемлекеттен көмек алу үшін туыстарын, мәселен, гипертония диагнозы қойылған жақындарын мүгедектер қатарына қосып жаза салғаны анықталып отыр. Мұндай заңсыз әрекеттер аз емес. Сондықтан Үкімет пен құқық қорғау органдарына осы салада тәртіп орнатуды тапсырамын.

Қандастар мәселесіне келсек. Әрине, мен сырттағы ағайынның тарихи Отанына оралғанын құптаймын. Бірақ олардың қоғамымызға дұрыс кірігуіне қатысты мәселелерді шешу қажет. Былтыр Қазақстанға 16 мыңнан астам қандас көшіп келген. Соның ішінде еңбекке жарамды азаматтардың он бес пайызының ғана жоғары білімі бар. Сол себепті көбі Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық ортаға бейімделу барысында қиындықтарға тап болады. Олар, негізінен, Алматы облысының халық көп тұратын аудандары мен ауылдарына және Маңғыстау облысының Жаңаөзен қаласына қоныстанған. Орталық және жергілікті билік, сондай-ақ құқық қорғау органдары бұл жағдайға назар аударуға мәжбүр болып отыр.

Мен былтырғы сұхбатымда Қазақстанда барлық азаматтың құқығы бірдей екенін, ешкімге ешқандай артықшылық немесе басымдық берілмейтінін айттым. Біз өркениетті, әділетті мемлекет құрып жатырмыз. «Заң үстемдігін» қамтамасыз ету, білімнің сапасын арттыру, мәдениетті болу, аянбай еңбек ету, тәртіпке басу ие және мемлекеттік рәміздерге құрметпен қарау арқылы ғана осы мақсатқа жетеміз. Еліміздің болашағы дарынды, бастамашыл әрі отаншыл жастардың қолында.

Мен мұны үнемі айтып жүремін. Себебі Мемлекет басшысы ретінде ескеңте ұрпақтың жасампаз қуатына сенемін.

— **Елдің қорғаныс қабілеті айрықша маңызды екенін біріміз білеміз. Бірақ сарбаздардың өліміне қатысты оқиғалар әскери қызметтің беделін, Қарулы Күштеріміздің абыройын түсіріп жатыр. Сіз армиядағы ахуалды қалай бағалар едіңіз?**

— Мен әскери борышын өтеуге шақырылған сарбаздардың жарақат алуы мен қаза болуына қатысты оқиғаларды өркениетті елге жат, теріс үрдіс деп санаймын. Бейбіт заманда мұндай жайттар болмауға тиіс. Бұл туралы барлық күштік құрылым басшыларымен жуырда өткен кеңесте де айттым. Қорғаныс саласына жауапты мекеменің басшылығын тәрбиелеу жұмысын дұрыс қадағаламай отырғаны үшін сынға алдым. Армия жастарға қолдау көрсетіп, оларды еліміздің нағыз азаматы ретінде тәрбиелеп шығаруы керек. Командирлер әскери қызметшілерге үлгі-өнеге болуға тиіс. Әскерде әлімжеттікке, бұзақылыққа, рушылдыққа, жершілдікке орын жоқ, ондай жайттарға жол берілмейді. Мұның бәрін өзім жеке қадағалап отырамын.

Мен ахуалды түзеу үшін шұғыл шаралар қабылдау жөнінде бұйрық бердім. Дегенмен қайғылы оқиғалар әскери бөлімшелердің бәрінде болып жатпағанын атап өткен жөн.

Тексеру жұмыстары, жалпы, әскердегі тәртіп қатаң сақталатынын көрсетті. Танымалдыққа ұмтылған кейбір блогерлер әскердегі шынайы ахуалға мүлдем жанаспайтын сөз таратып жүр. Олар армияны сарбаздар күн сайын дерлік қылмыскерлердің құрбанына айналып, қаза табатын жер ретінде көрсеткісі келеді.

Шын мәнінде, сарбаз болу — өзінді дамыту үшін тың мүмкіндіктерге ие бо-

лу деген сөз. Әскери борышын өтеп қайтқан жастар жоғары оқу орындары мен колледждерде тегін оқи алады.

Олар әскерде жүргенде сұранысқа ие мамандықтарды меңгереді. Келісімшартпен жұмыс істейтін әскери қызметшілер мен офицерлер әлеуметтік жағынан барынша қорғалған.

Армияда темірдей тәртіп болуға тиіс. Сарбаздар ант бергенде айтатын «Әскери қызметтің ауыртпалықтары мен қиыншылықтарын табандылықпен көтеремін» деген сөзден әскери өмірдің қатандығын айқын аңғаруға болады.

Әскери қызметтің абырой-беделін көтеру және еліміздің қорғаныс қабілетін арттыру — мемлекеттің басты басымдығының бірі. Қарулы Күштерімізді технологиялық тұрғыдан жаңғырту жұмысы қарқынды жүргізіле бастады. Былтыр Ұлы Жеңістің 80 жылдығына орай өткізілген әскери шеруді шетелдік саясаткерлер мен әскери қайраткерлер жоғары бағалады, бұл іс-шара армиямыздың заманауи қару-жарақпен және техникамен, соның ішінде Қазақстанда жасалған өнімдермен толық жабдықталғанын, сондай-ақ әскери қызметшілеріміздің дайындығы өте жақсы екенін айқын көрсетті. Әскери бөлімшелеріміз ел ішіндегі және халықаралық деңгейдегі жаттығуларда тамаша нәтижеге жетіп жүр. Қазақстанда колледждерден бастап университетке дейінгі білім және ғылым мекемелерін түгел қамтитын ұлттық әскери мектеп қалыптасты.

Жуырда Тараздағы мамандандырылған әскери мектепке бардым. Онда әлеуметтік жағынан осал топтағы отбасылардан шыққан балалар оқиды. Бұл — жақсы бастама. Мен осы мектепке аты аңызға айналған батырымыз Бауыржан Момышұлының есімін беру туралы шешім қабылдадым. Облыс орталығының бөрінен осындай мектеп ашу туралы тапсырма бердім. Бұл білім мекемелерінде бүкіл еліміз мақтан тұтатын сардарлар мен генералдар тәрбиеленіп шығатынына сенімдімін.

— **Тағы бір өткір тақырып — көлік апаты. Өкінішке қарай, жыл сайын жол-көлік оқиғасының салдарынан мыңдаған адам қаза болады. Сіз Жолдауыңызда да бұл тақырыпқа тоқталып, мәселені ретке келтіруді талап еттіңіз. Оң өзгерістер бар ма?**

— Бұл — көптеген ел үшін өте өзекті мәселе. Басты себептің бірі — автокөліктің көбеюі. Еліміздегі автокөлік саны былтырдың өзінде 300 мыңға, ал соңғы бес жылда 1,7 миллионға көбейді. Оның үстіне шамамен 3 миллион транзиттік автокөлік еліміздің аумағы арқылы өтеді. Автокөлік көбейген сайын жол үстінде апат болу ықтималдығы арта түседі.

Ішкі істер министрлігі құқықбұзушылықты анықтау және оның жолын кесу жұмыстарын жандандыра түсті. Инфрақұрылым жетілдірілді, бақылау күшейді. Айыппұлды өсіру туралы шешім де, ең алдымен, жеңіл қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін қабылданды.

Соның нәтижесінде ахуал жақсарып келеді, көлік апаттарынан болған адам өлімі 9,4 пайызға азайды. Алайда қоғам жол ережесін сақтауға неміқрайды қараса, қолға алынған шаралардың ешқайсысы тиісті нәтиже бермейді. Түптеп келгенде, жүргізушілер қарапайым, бірақ өте маңызды талаптарды сақтамағандықтан, жан түршігерлік апаттар болып жатады. Бұл жағдай көлік жүргізушілерінің жол ережесін білмеуінің немесе оны біле тұра елемейтін кесірінен орын алады. Дәл осындай жауапсыз жүргізушілер адам өліміне әкеп соқтыратын апаттарға себепкер болады.

Кейбір дамыған елдерде көлік апаттарының алдын алу үшін жаңа тұжырымдама енгізіліп жатыр. Соған сәйкес әр адам полиция қызметкерлеріне ұсталып қалудан қорықпандықтан емес, өзінің және басқа адамдардың қауіпсіздігін ойлағандықтан жол ережесін сақтауға тиіс.

Бұған қоса осы салаға жаңа технологияларды, соның ішінде жасанды интеллектті кеңінен енгізген жөн. Біз көліктер тоқтаусыз жүретін көшелер саламыз. Сондай-ақ қоғамдық көліктердің қауіпсіздігіне айрықша назар аударамыз. Себебі автобустардың жол апатына ұшырауы азаюдың орнына көбейіп барады.

— **2025 жылдың екінші жартысы еліміздің сыртқы саясатындағы маңызды оқиғаларға толы болды. Сіз қысқа мерзім ішінде Бейжіңде, Вашингтонда, Мәскеуде, Анкарада, Абу-Дабиде, Ташкентте, Душанбеде, Бішкекте, Ашхабадта және Токиода болып қайтқан әлемдегі санаулы қайраткердің бірісіз. Өзіңізді ірі халықаралық қақтығыстарды шешу үшін ара ағайын болуға арнайы шақырады деген де болжамдар бар. Бұл туралы не айтар едіңіз?**

— Сыртқы саясатқа қатысты жоғары деңгейдегі іс-шаралардың көптігі Қазақстанның абырой-беделі өсіп, халықаралық құқық субъектісі ретіндегі ролі арта түскенін көрсетеді. Шетелге жасаған сапарларымыз бөлек, Азия, Еуропа және Таяу Шығыс аймақтарындағы ықпалды мемлекеттердің басшылары Астанаға сапармен келді.

Өрбір келіссөзде экономикалық және инвестициялық ықпалдастыққа, әлемдік аренадағы қарым-қатынасқа қатысты маңызды мәселелер көтеріледі. Былтыр

экономикамыздағы басымдық берілген салаларды дамыту үшін жалпы сомасы 70 миллиард доллардан асатын құжаттарға қол қойылды.

Қазақстан Еуразия кіндігінде орналасқан ел ретінде, әсіресе қазіргі алмағайып заманда түрлі үдерістен сырт қалмауы керек. Біздің халықаралық қатынастағы негізгі мәселелер туралы өз көзқарасымыз, нақты ұстанымымыз болуға тиіс. Сондықтан мен БҰҰ Бас Ассамблеясының мерейтойлық сессиясында осы әмбебап жаһандық ұйымды реформалауға қатысты Қазақстанның ұстанымын егжей-тегжей айтып өттім.

Халықаралық дау-дамайларда ара ағайын болатын ешқандай ойым жоқ, сондай-ақ бірқатар елдердің ұсынысына қайта оралатын ниетім де жоқ. Бірақ жабық кеңестер мен пікірталастарға қатысамын, оның үстіне бірқатар мемлекет басшылары менің пікірімді білгісі келеді. Мен үшін осы маңызды жұмысты бұқаралық ақпарат құралдарында жариялаудың еш қажеттігі жоқ, себебі популизмнен аулақпын. Бұл ұстанымым жабық кеңестерге қатысушылар үшін де маңызды болса керек.

— **Жаңа жыл қарсаңында Кремльде тұңғыш Президент Нұрсұлтан Назарбаев Ресей басшысымен тағы да кездесті. Кремльге қарасты ақпарат құралдары бұл жайында кеңінен мәлімет таратты. Кездесу туралы көптеген пікір айтылып, өсек-аяқ өрбіді. Тіпті Қазақстанда 2029 жылы болатын билік транзиті туралы сөз қозғалыпты, Назарбаев Владимир Путиннің тікелей қолдауымен сол істе ең басты рөл атқарғысы келеді екен деген алып-қашпа өңгіме шықты. Сіз былтырғы сұхбатыңызда тұңғыш Президент партияның ірі қайраткері ретінде көп уақытын өткізген Мәскеуді сағынатын болар, сондықтан ол жаққа жиі барады деп түсіндірген едіңіз. Дегенмен көптеген азамат сіздің осындай «саммиттерге» шынайы көзқарасыңызды білгісі келеді.**

— Тұрақты түрде өткізіліп жүрген кездесулер бейресми сипатқа ие. Мұны Ресей Президентінің өзі де атап өтеді. Таяуда өткен Санкт-Петербургтегі басқосуда Владимир Путин маған Нұрсұлтан Назарбаевты оның өтініп сұрауы бойынша қабылдайтынын айтқан еді.

Ресей Президентінің ерекшелігі: ол достарымен және әріптестерімен жылы қарым-қатынас құра береді. Жұмысы өте қарбалас болса да, сенбі күні Қазақстанның тұңғыш Президентімен асықпай өңгімелесуге уақытын бөледі. Ол Нұрсұлтан Назарбаевты Еуразиядағы ықпалдастық үдерісінің бастауында тұрған тәжірибелі саясаткер ретінде бағалайды. Ресей бұл үдерісте жетекші рөл атқарып отыр. Кремльдегі кездесу Владимир Путиннің адамгершілігі жоғары екенін көрсетеді.

Ондай әңгімелер барысында не айтылғаны маған қызық емес, бұл туралы ешқашан сұрақ қоймаймын.

Ал Нұрсұлтан Назарбаевтың жеке басына келер болсақ, мен оны қазіргі қазақ мемлекетінің негізін қалаған тұлға деп санайтынымды бірнеше рет айттым. Оның мемлекеттік институттарды және экономиканың нарықтық тетіктерін құру, жаңа астанамызды салу жолындағы еңбегін бәрі біледі. Өзіңізге мәлім, біз Қазақстанды Әділдік, Заң және Тәртіп орнаған ел еткіміз келеді. Сондықтан ешкімді алапайы, ер азаматтың еңбегін әділ бағалау керек. Бұл еліміздің тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевқа да қатысты.

— **Ал билік транзиті туралы не айтасыз?**

— Бұл жөнінде сөз қозғауға әлі ерте, алдымызда табанды жұмысқа толы бірнеше жыл бар.

— **Кейбір сарапшылар парламенттік реформа бір ғана мақсатпен — Парламент төрағасы лауазымын мемлекеттік басқару жүйесіндегі ең басты лауазымға айналдыру үшін ғана өткізіледі деп санайды. Сіз бұл лауазымды өзіңізге дайындап жатырсыз деген де сыбыс бар...**

— Бұл — бос өңгіме. Мұндай пікір менің саяси қағидатарыма қайшы келеді. Мен Қазақстанның президенттік басқару үлгісіндегі мемлекет екенін бірнеше рет айттым. Осыдан 8 жыл бұрын, яғни Ақордаға келгенге дейін «Күшті Президент — Ықпалды Парламент — Есеп беретін Үкімет» тұжырымдамасын жариялады. Жеке бастың қамын күйтеп, мемлекеттік жүйені тұтастай өзгерте салу барып тұрған жауапсыздық, тіпті адамгершілікке жатпайтын әрекет болар еді.

Еліміз үшін аса маңызды реформаның бәрі жалпыхалықтық референдумға шығарылады. Бұл жерде ешқандай астыртын ойлар жоқ. Менің ұстанымым баршаға белгілі, саяси реформалар жалғаса береді. Ұзақ мерзімге арналған жоспардың бір бөлігі әдеттегідей жақын арада жарияланады.

— **Биыл саяси тұрғыдан алғанда қандай жыл болмақ?**

— Қазірдің өзінде нақты айта аламын: биыл ел тағдырына тікелей әсер ететін, Қазақстанның ұзақ жылдарға арналған бағыт-бағдары айқындалатын жыл болады. Мен конституциялық реформаға қатысты референдум өтетінін алдын ала айттым. Қазір сарапшылар тобымен

бірге Ата Заңымыздың редакциясына қатысты ұсыныстарды қарап жатырмын. Жоспарланған өзгерістер өте көп, бәрі тұтаса келгенде жаңа Конституция қабылдаумен пара-пар қадам жасаймыз деуге болады.

— **Сіздің күрделі мәселелерге әзілмен қарай алатыныңызды, ойыңызды астарын өмірде болған тағылымды тарихи оқиғалар, я болмаса дипломатиялық тәжірибеңізден алынған мысалдар арқылы жеткізетініңізді «президенттік орта» жақсы біледі деседі. Олар өткен кезеңнің белгілі тұлғаларын да жиі тілге тиек ететініңізді айтатын көрінеді. Жоғары деңгейдегі саясаткер ретінде бұл қабілетіңіз сізге септігін тигізе ме?**

— Өзіл айта білу және тарихи деректерді жетік білу үлкен саясатта да жоғары бағаланады. Мен кәсіби тарихшы емеспін. Сондықтан көптің алдында өткен дәуірлерге қатысты тақырыптарға бара бермеймін. Бірақ тарихқа қызығамын, кітаптар мен мақалалар оқимын. Десе де, тарихи деректерді қазіргі саясаттың мүддесіне пайдалануға болмайды деп санаймын.

Белгілі жазушы, драматург Эдвард Радзинский өткен ғасырдағы 80-жылдардың басында Сталин туралы іргелі зерттеу кітабын жазуға кіріскенін айтыпты.

Қаламгердің елге «қайта құру қаһармандары» ретінде танылған достары «Сенің Сталиннің кімге қажет? Ашықтық пен демократия дәуірі басталғанын білмейсің бе? Сталинизм заманы келмеске кетті» деп кекетсе керек. Сонда жазушы «Мен кітапты жазып бітірген кезде жұрт Сталиннің суретін көтеріп алып, көшеде жүретін болады» деген екен. Ақыры солай болып шықты.

Тарихтан талаш нәрсені үйренуге болады, күні кеше ғана қуғында жүрген жандар ертең-ақ ұлы тұлға атанады. Ессесіне, Ленин сынды кесемдердің әжуа айналуы о-о-о-о, халық оның қанатты сөздерін әлдеқашан ұмытқан. Ал Троцкий өз естеліктерінде «партиямыздың ең көрнекті ортақ адамы» деп атаған Сталинді қазір жұрт мадақтайды, тіпті «Кадр бәрін шешеді», «Бала өкесі үшін жауап бермейді», «Өмір қандай керемет, өмір қандай көңілді», «Табыстан бас айналу», «Гитлерлер келеді-кетеді, ал неміс халқы қала береді» деген сөздері үшін пір тұтады. Осындай тарихи парадокстар бізде де аз емес...

— **Ойыңызды тарқатып айтасыз ба?**

— Кез келген елдің, соның ішінде біздің де төл тарихымызда қайшылыққа толы оқиғалар мен ақиқатынан аңызды басым тұлғалар жетіп артылады. Тарихи деректерді бұрмалау, халыққа жасаған еңбегі күмәнді, яғни нақты мәліметтермен немесе құжаттармен дәлелденбеген адамдарды шамадан тыс ұлықтап көрсету — мен үшін мүлде ақылға қонбайтын нәрсе.

Соның жылдары Қазақстанда тарихты талқылау сәнге айналды. Түрлі подкасттар, фильмдер, мақалалар мен кітаптар шығып жатыр. Әрине, халықтың төл шәжіресін танауға деген қызығушылығын түсінуге болады. Жалпы, бұл — құлтарлық дүние.

Алайда, өкінішке қарай, мемлекетке кесірі тиетін жете түсінбей, көпшіліктің көңілін табу үшін ойдан шығарылған деректер мен жалған ақпараттар тарататын, халқымыздың басынан өткен қиындықтарға өзге жұртты кінәлайтын тарихшысымақтар пайда болды. Жұрт олардың сандырағына сеніп, өткен дәуірдің жалған батырларын ұлықтай бастады. Мұның соны жақсылыққа апармайды. Бұл — ақиқат жолы емес, керісінше, «жалған түсінік туғызатын теріс жол».

Біз болашаққа ұмтылған қоғам, біртұтас ұлт ретінде төл тарихымызды танып, оны қаз-қалпында қабылдай білуіміз керек. Бізге негізсіз аңыз-әңгімелердің еш қажеті жоқ, оның бәрі сана-сезімімізге кеселін тигізеді. Тарих жұртты дауластыратын, жауластыратын тақырып емес, керісінше, қоғамды ұйыстыратын құндылық болуға тиіс. Ойдан шығарылмаған, яғни ақиқатқа құрылған шежіре бізді тарихтан тағылым алып, кемшіліктерімізді түзетуге, сол арқылы болашаққа сеніммен қадам басуға үйретеді. Сондықтан біз Абайды және оның ой-толғауларын кеңінен дәріптеп келеміз. Ол қоғамдағы кемшіліктерді бүкпесіз айтып, «Толық адам» болуға бастайтын дұрыс жолды нұсқап кетті. Ұлы ойшылдың ұрпаққа қалдырған баға жетпес мұрасы саналатын «Қара сөздері» әлі күнге дейін өзекті болып отыр.

Абай халқымыздың еңбекқор, білімпаз және адамгершілігі жоғары болғанын жалады. Мән-мағынасы жоқ сансыз пікірталастан басқа ұрпаққа ұлағат боларлық сөз қалдырмаған бірқатар қоғам қайраткерлерінің мұрасынан Абай ілімі әлдеқайда биік тұрғаны анық. Бірде-бір дәуірде, әсіресе саяси аласапырандар кезеңінде көпірме сөздің еш пайдасы болмаған.

— **Сіздің «Қазақстан Республикасы ішкі саясатының негізгі қағидаттарын, құндылықтарын мен бағыттарын бекіту туралы» Жарлыққа қол қойғаныңыз былтырғы айтулы қадамның бірі болды. Жұрт идеологияның ролі, отаншылдық туралы жиі айтады. Сіз отаншылдық дегенді қалай түсінесіз?**

— Меніңше, отаншылдық деген ұлы сөзім жылтырақ сөзбен, жалған әрекетпен бағаланбауға тиіс. Нағыз отаншыл азамат жұрттың алдында кеудесін соғып көпірмейді, етегі жасқа толып еңіремейді, онды-солды сұхбат беріп ділмәрсімейді. Үндемей жүріп, үлкен іс бітпеді. «Айдағаны бес ешкі, ысқырығы жер жаратынның» бәрі патриот емес. Отаншыл болу — туған елінің, отбасының игілігі үшін аянбай еңбек ету деген сөз. Қоқысты жинау, тал егу, табиғатты аялау, үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету де — отаншылдықтың белгісі.

Мен аймақтарға іссапармен барғанда инженерлермен, жұмысшылармен, мұғалімдермен, дәрігерлермен, шаруалармен, әскери қызметшілермен, мәдени қайраткерлерімен кездесемін. Олардың бәрі — сүйікті Отанымыздың нағыз патриоттары. Отан отбасыңнан, аулаңнан, көшеңнен басталады. Сондықтан айналанды аялап, табиғатты таза ұстау керек.

Әлемде мультикультурализмді қолдап, ұлтаралық және дінаралық татулықты жақтайтындар мен өзін нағыз патриот санайтын радикалды ұлтшыл топ өкілдері арасында қақтығыс болып жатыр. Меніңше, екі жақтың да ұстанымы ұшқары. Себебі Азияда бағзы заманнан бері заң мен тәртіпке бағынып, береке-бірлікте, тату-тәтті өмір сүрудің «үлгілі үйлесімі» бар.

Мен бұған дейін қоғамдық өмірдің «Бірлігіміз — ералуандықта» деп аталатын маңызды қағидатын жарияладым. Бұл азаматтарымыз бірін-бірі құрметтеп, сабыр сақтап, тәртіпті болуы қажет дегенді білдіреді. Тағы да қайталап айтатын: Қазақстан үшін «Заң мен Тәртіп», қолмен істегенді мойынмен көтеру қағидаттары айрықша маңызды. Әйтпесе жоспарларымызды орындап, мақсаттарымызға жету екіталай болмақ.

— **Биыл Қазақстан халқы қастерлі Тәуелсіздігіміздің 35 жылдық мерейлі белеске жеткенін атап өтеді. Бұл — тарих тұрғысынан алғанда қас қағым сәт болғанымен, жекелеген мемлекеттер мен адамдар үшін біршама ұзақ мерзім. Сіз Қазақстанның жүріп өткен жолын қалай бағалар едіңіз? Алдағы бағдарымыз қандай?**

— Мемлекет құру ісінің куәгері болған және бұл іске атсалысқан азамат ретінде «осы жылдарда Тәуелсіз Қазақстанның игілігі үшін өте көп жұмыс атқарылды» деп айта аламын. Иә, жетістіктермен қатар, қателіктер де болды. Онысы мүмкін емес қой?! «Білмейтін жолдың ой-шұңқыры көп» деген сөз бар. Қалай болғанда да, еліміз бұралаңы көп, бағдары бұлыңғыр, күрделі жолды жүріп өтті. Жер жүзінде Қазақстанға тілеуестік білдіргендер аз болған жоқ, бірақ жымысқы ниет танытқандар да бар еді. Өткен ғасырдағы 90-жылдардың басында шетелдерде «қазақтардың қолынан ештеңе келмейді» деген пікір айтылып жатты. Өйткені, демографиялық ахуал мен кеңес дәуірінен қалған саяси және экономикалық жағдай табысты мемлекет құруымызға қолбайлау болатындай көрінді.

Өмірдің өзі бұл болжамдарды жоққа шығарды. Қазақстан экономикасы қарқынды дамып жатқан, халықаралық беделі жоғары, табысты мемлекетке айналды. Бірақ алдымызда тәжірибесі мол азаматтарға да, жастарға да ортақ орасан зор жұмыс бар.

— **Қазіргі жастар — өте талапшыл әрі талғампаз. Әлеуметтік желіден олардың «Қазақстан «прайм-дәуірге», яғни көрермет кезеңге қадам басты» дегенін көргенде таңғалдым. Осыған қатысты не айтар едіңіз?**

— Жастарымыздың күш-қуаты мол, үміті мен сенімі зор әрі азаматтық сана-сезімі өте жоғары. Олар — бар ықыласымен болашаққа ұмтылатын отаншыл азаматтар. Дәл осындай өршіл ұстанымның арқасында еліміз талай рет алдынан шығатын сын-қатерлерді еңсеріп, қиындықтарды жеңері сөзсіз.

Жастардың қуанышы орынсыз, тіпті оғаш көрінуі мүмкін. Бірақ олардың ой-пікірімен санасқан жөн. Жастар Отанымызға тек жақсылық тілейді. Бұл біздің қоғамымыздың жасампаздық рухын білдіреді.

Өскелең ұрпақ бүгінгі ахуалға арман-қиялмен емес, нақты көзқараспен қарауы қажет, виртуалды емес, шынайы әлемде өмір сүруі керек. Ауырдың үстімен, жеңілдің астымен жүрмей, ерінбей еңбек етіп, өзін темірдей тәртіпке тәрбиелей білгені жөн.

— **Қазақстанның дамуы туралы айтар болсақ, осы жылдан не күтесіз? Алда қандай маңызды оқиғалар болады? Мақсат-мұраттарыңыз қандай?**

— Биыл көп жұмыс істеуіміз қажет екенін айтып өттім. Осы жылы ауқымды саяси өзгерістердің жаңа кезеңі басталады, экономикалық реформалар жалғасын табады.

Еліміз жаңғыру жолына біржола түсіп, қоғамымыздың болмысы мен бет-бейнесін түбегейлі өзгертуге тиіс. Азаматтарымыз жаңа дәуірге бейімделуі қажет. Бұл — оңай шаруа емес. Бірақ халқымыз, соның ішінде жастарымыз алмайтын асу жоқ. Бұған кәміл сенемін.

Мен осы жылды Цифрландыру және жасанды интеллект жылы деп жарияладым. Бұл еліміз үшін тарихи мүмкіндік екенін жаңа ғана айтып өттік. Түбегейлі цифрлық өзгерістер жасап, жасанды

интеллектіні енгізу экономиканың және басқа да көптеген саланың дамуына тың серпін береді. Мемлекетті басқарудан бастап, білім беру және денсаулық сақтау саласына дейін — барлық бағытта өсіп-өркендеуге жол ашады.

Тәуелсіздігіміздің 35 жылдығы — еліміз үшін айтулы дата әрі осыған дейін жүріп өткен жолымызды ой елегінен өткізіп, болашаққа жоспар құратын сәт. Тәуелсіздіктің мерейлі белесін ас та тек науқаншылдыққа айналдырмау керек, бұл Қазақстанның өсіп-өркендеуінің символы болуға тиіс.

Мен Президент ретінде «Таза Қазақстан» акциясын алдағы уақытта да ерекше назарымда ұстаймын. Бұл жұмыстың мән-маңызы өте зор. Себебі «Таза Қазақстан» жұртты үнемшіл әрі ақпейіл болуға, даңғазалықтан арылуға, үнемі ізденіп, алға ұмтылуға, ортақ жауапкершілікті ұмытпауға, елге жанашырлық танытып, қайырымдылық жасауға үндейді. Біздің бастамамызбен Біріккен Ұлттар Ұйымы 2026 жылды Халықаралық еріктілер жылы деп жариялады. Бұл қадам «Таза Қазақстан» идеясымен толық үндеседі.

Мен осы жалпыхалықтық қозғалысты айрықша маңызды идеологиялық акция деп санаймын. Өйткені тазалық дегеніміз — мағынасы терең, мазмұны сан қырлы ұғым. Тазалық ұғымы жан дүниенің де, жер дүниенің де тоқырауын емес, гүлденуін, кіршіксіз таза болуын білдіреді. Түптеп келгенде, тазалық ұлт болмысының өзегіне айналуға тиіс.

— **Жұрт сізді жеке тұлға ретінде де тани түсісі келеді. Сіз жеке өміріңізді көпшілікке жария етуді ұната бермейтін сияқтысыз. Өзіңізді жақсы білетін адамдар «ол жазба мәтіндерге өте мұқият қарайды және асқан табандылықпен жұмыс істейді» дейді. Жеке басыңызға қатысты осындай сұрақтар аз емес. Осының бәрін қорыта айтсақ, Сізді жан дүниесі мен мінез-құлқы қандай адам деуге болады?**

— Мен 1975 жылы КСРО сыртқы істер министрлігінің табалдырығын алғаш рет аттадым, мемлекеттік қызметке келгеніме былтыр 50 жыл болды. Алғашқы мамандығым бойынша мен қытайтанушымын. Бұл кәсіп айрықша табандылықты қажет етеді. Шынымен де, мәтінмен жұмыс істеуге әбден дағдыланғанын, нашар стильді, әсіресе еріп қатесін суқаным сүймейді. Жолдауларымыз, сөйлейтін сөздерімді, мақалаларымды, тіпті әріптестеріме жолданатын хаттардың бәрін тікелей өзім қарайтынымды аппараттағылардың барлығы біледі.

Саналы ғұмырым темірдей тәртіпті, зор жауапкершілікті, жүйелі жұмыс істеуді талап ететін мемлекеттік қызметте өтіп келеді. Мұның бәрі менің мінез-құлқым мен дүниетанымыма өз әсерін тигізді. Сондықтан «Сіз кімсіз?» деген сипаттағы сауалыңызға қысқаша ғана «мен мемлекетшіл адаммын» деп жауап берейін.

— **Жақында АҚШ Президенті Дональд Трамп өзінің денсаулығы туралы мәліметтерді жариялады. Осы тұрғыдан алғанда, сіз көп ашыла бермейсіз. Дегенмен денсаулығыңыз жайлы түрлі өңгіме айтылып жатады. Кейбіреулер сіздің салмақ тастап, сергек көріне бастағаныңызды атап өтсе, енді біреулер оған кереғар пікір білдіріп жүр. Бұл туралы не дер едіңіз?**

— Денсаулығым жақсы, қан қысымым қалыпты. Күн сайын йогамен шұғылдандуды әдетке айналдырдым, бірақ медитация жасамаймын. Бұрынғы кесіпкі спортшымен аптасына екі рет үстел теннисін ойнаймын. Расымен, тоғыз келі салмақ тастап, өзімді әлдеқайда жайлы сезінетін болдым.

— **ТМД елдеріндегі әріптестеріңіздің ішінде тағы кім спортқа жақын?**

— Таяуда Бішкекте өткен бейресми іс-шара кезінде Путин жас дзюдошыға қарсы әдемі әдіс жасап, аға буынның айырынын көтеріп тастады. Әлиев те мықты, көнігі спортшы сияқты үнемі жаттығады, Жапаров футбол ойнайды. Мирзиёев те ширақ, ол жаттығу залында шынығады. Пашинян велосипед тебеді. Лукашенко әлі күнге дейін хоккей ойнайды екен. Кезінде теңіз-әскери күштерінде болып, әбден шыныққан Рахмонның да денсаулығы жақсы. Бір сөзбен айтсақ, әріптестеріміңнің бәрі де ба

ПРЕЗИДЕНТ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН КАСЫМ-ЖОМАРТ ТОҚАЕВ: КАЗАХСТАН ВСТУПИЛ В НОВЫЙ ЭТАП МОДЕРНИЗАЦИИ

– Уважаемый Касым-Жомарт Кемелевич, своими ежегодными интервью для печатных СМИ Вы заложили, по сути, новую политическую традицию. Поэтому мы благодарны Вам за то, что откликнулись на наше предложение дать интервью газете «Turkistan».

– Газета «Turkistan» существует уже более 30 лет. Это одно из самых влиятельных печатных изданий Казахстана. Название газеты говорит само за себя. Журналисты издания, наряду с освещением актуальных событий в стране, не забывают о тюркской тематике, это радует.

С интересом читаю статьи о зарубежных казахах, успешно работающих в различных сферах. Трех из них наградили за вклад в развитие сотрудничества между Казахстаном и странами их постоянного проживания.

Газеты и журналы вступили в период «ренессанса», потому что социальные сети наносят большой вред мыслительным (когнитивным) способностям людей. Уже сейчас мы встречаем сорокалетних людей с образовательным уровнем и менталитетом пятнадцатилетних подростков.

Не скрою, с юных лет имел пристрастие к чтению периодики, не изменяю этой привычке и до настоящего времени. В современных реалиях печатные СМИ ищут и находят свою нишу, делают упор на обзор и аналитику, выполняют просветительские функции. Газетные материалы в исполнении профессиональных, добросовестных журналистов выполняют важную задачу сохранения традиционных ценностей. Из газет я зачастую получаю информацию о достойных людях, которые плодотворно трудятся во всех сферах общественной жизни на благо нашего Отечества. Популярны ныне TikTok, Instagram, Telegram-каналы, согласитесь, далеки от коренных интересов людей труда.

Хотелось бы, чтобы наше общество жило не только новостными сенсациями и просмотром видео-картинок, но ценило бы смысловую информацию. Отрадно, что мое мнение разделяет большое количество молодых людей, предпочитающих жить в мире знаний, а не иллюзий, которые зачастую ведут в жизненный тупик. Убежден, страны с высокой культурой чтения останутся в авангарде глобального прогресса.

– В начале интервью традиционный вопрос об итогах прошлого года. Понимаю, что событий было много. Но каков, на Ваш взгляд, главный итог 2025 года?

– Знаковых событий, действительно, было немало, год пролетел как один миг, с ходу на Ваш вопрос ответить трудно.

К примеру, наша экономика выросла более чем на 6 процентов, ВВП пересек отметку в 300 миллиардов долларов, а в пересчете на душу населения превысил 15 тысяч долларов. Это рекордные показатели не только для нашей страны, но и для всего региона. Есть основания для удовлетворения, но я постоянно призываю всех госслужащих ни в коем случае не успокаиваться, не почивать на лаврах. Как гласит восточная мудрость: «В самой благоприятной ситуации таится опасность». Надо упорно трудиться, идти вперед, тем более нерешенных вопросов немало.

Это, прежде всего, высокий уровень инфляции, которая «съедает» все усилия, направленные на повышение благосостояния граждан нашей страны. В этом году Правительству и акимам есть над чем поработать в плане укрепления социально-экономического каркаса государства.

И все же главным итогом года стала необратимость реформ. Казахстан сделал большой шаг вперед по пути модернизации, стал более цивилизованным государством. В обществе укрепилось понимание исключительной важности масштабных преобразований для благополучия будущих поколений.

Под напором стратегии «здорового смысла» президента Трампа глобализация отступает на задний план. В Казахстане мы тоже строим общество справедливости, законности, порядка, трудолюбия, что критически важно для будущего нашего государства. В наступившем году эта работа будет продолжаться с удвоенной силой с расчетом на долгосрочный результат.

– В прошлом году развернулись жаркие дискуссии вокруг нового Налогового кодекса. У казахстанцев было много вопросов и опасений по этому поводу. Есть ли оптимальный баланс, который, с одной стороны, позволяет проводить востребованные экономические реформы, а с другой – не ухудшит положение граждан?

– Тема налоговой реформы, конечно, актуальная, и дискуссии по данному вопросу вполне оправданы, но не настолько, чтобы сеять панические настроения среди граждан. Подобного рода реформы проводятся во многих странах. Например, в России НДС недавно был поднят до 22 процентов.

Наша реформа – не рядовая «фискальная кампания», а перезагрузка налоговой системы. Ее главная задача – обеспечение устойчивого экономического роста. Правительству было поручено подготовить прозрачный, понятный Налоговый кодекс. Как кабинет справился с этой задачей, мы увидим уже в этом году.

Повысить НДС, причем до 20 процентов, предлагало предыдущее Правительство, признав крайнюю необходимость такого решения с учетом допущенных ошибок в фискальной политике. В ходе обсуждений нынешнее Правительство тоже предложило поднять НДС до 20 процентов, но я поручил ему снизить планку на четыре пункта.

Новый Налоговый кодекс призван сместить акцент от контроля к партнерству, когда все участники процесса – государство, бизнес, граждане – добросовестно выполняют свои обязательства. В такой взаимодополняемой системе налоги перестают восприниматься как бремя. По сути, это современный общественный договор. Платишь налоги – получаешь услуги, инфраструктуру, безопасность, возможности. Скажу больше, это инструмент справедливого перераспределения нагрузки, способ поддержать тех, кто слабее, и укрепить тех, кто находится в «центре» экономики.

Эффективность фискальной политики во всем мире определяется как качеством администрирования, так и уровнем налоговой грамотности и сознательности общества. Именно так формируется культура уплаты налогов, из повинности она превращается в современную форму патриотизма. А это, в свою очередь, прямой путь к неприятию коррупции. Добросовестным налогоплательщикам очень не нравится, когда их деньги оседают в карманах аферистов.

– Экономические реформы оказывают давление на цены и тарифы. Это беспокоит граждан. Вы поручили Правительству представить план конкретных мер по решению данной проблемы. Не повлияет ли это на качество и темп реформ, не сведет ли к нулю результат, на который так надеются люди, ожидая улучшения своего благополучия?

– Мировой опыт показывает, что реформы очень часто наталкиваются на непонимание, неприятие со стороны общества. Поэтому роль лидера, берущего на себя всю ответственность, трудно переоценить. Как Глава государства такую ответственность я беру на себя и готов это делать и в будущем. Люди, работающие со мной, это хорошо знают. При этом понимаю, что это тернистый путь, на котором немало препятствий. Историю лучше относится к завоевателям и популистам, нежели к реформаторам. Но у Казахстана другого пути нет, мы должны проводить реформы, чтобы не стоять на месте, а идти вперед.

Административными методами во избежание ущерба гражданам временно остановлен рост тарифов в зимний период. В то же время перед Правительством поставлена задача рационального использования бюджетных средств. Нельзя заливать экономику деньгами, прово-

цируя инфляцию. Необходима жесткая бюджетная дисциплина. Финансовые ресурсы должны направляться только на нужные государству проекты. В ноябре прошлого года Правительство, Национальный банк, Агентство по регулированию и развитию финансового рынка приняли трехлетнюю программу. Она нацелена на снижение инфляции, что улучшит благосостояние граждан.

Международные эксперты правильно считают, что Казахстан попал в «ловушку средних доходов». Буду предельно откровенен, это не абстракция из учебников по экономике, а реальность, с которой буквально ежедневно сталкиваются многие соотечественники. Доходы есть, и порой немалые, но они растворяются в инфляции и обязательствах – ипотека, образование детей, помощь родителям. Любой сбой, будь-то болезнь или потеря работы, может подорвать стабильность бытия.

В свое время мною было принято решение о возможности использования гражданами пенсионных накоплений для приобретения квартир, оплаты за образование детей, лечение. Многие так и сделали и выразили благодарность за такое решение, но как всегда нашлись аферисты, которые под видом стоматологического обслуживания утащили более 200 миллиардов тенге из пенсионного фонда. Сейчас ими занимаются силовики. Пришлось закрыть этот вид медицинского обслуживания, но в ход пошли другие уловки, вплоть до оплаты пластических операций.

Бизнес же создает рабочие места, честно платит налоги, однако дорогие кредиты, ограниченность оборотных средств не позволяют ему масштабироваться, выйти на новые рынки, внедрить современные технологии.

Структура нашей экономики меняется, но, с моей точки зрения, медленными темпами. В результате страна, по оценкам международных финансовых институтов и рейтинговых агентств, благополучная, даже богатая, что соответствует действительности, но внутри экономики сохраняются диспропорции, которые требуются в срочном порядке скорректировать, «выпрямить». Эту ситуацию мы видим, скрывать не собираемся. С такой проблемой сталкиваются многие страны. С «болезнью роста» мы непременно справимся. План действий имеется.

– Казахстан в ушедшем году запустил самую масштабную реформу энергетического и коммунального секторов за годы Независимости. Позволил ли это решить проблему критического износа инфраструктуры?

– Действительно, Правительство приступило к масштабной модернизации энергетических и коммунальных объектов. Предстоит построить сотни километров инженерных сетей, обновить линии электропередач. Сейчас разрабатывается финансовая матрица этого огромного проекта.

На текущий момент количество ТЭЦ, находящихся в опасной «красной» зоне, сократилось с 19 до 10 объектов. Риск аварийности объектов снижен, результат принятых мер виден.

Однако восстановить «дышащую на ладан» инфраструктуру недостаточно, нужно менять принцип работы. Поэтому модернизация призвана решить главный вопрос – улучшить инвестиционную привлекательность отрасли, создать реальные рыночные механизмы.

Экстренные меры Правительства обусловлены самой сутью проблемы, ведь энергетика и ЖКХ – это основа жизнедеятельности любой страны. Если этот фундамент разрушится, все остальное упадет как «карточный дом».

Десятилетиями глубинные экономические проблемы замалчивались, инфраструктура городов и сел обветшала, энергетические объекты и коммунальные сети порядком износились.

Накопившиеся вопросы сплелись в «гордиев узел» проблем, создав «коммунального дракона», которого нужно постоянно подкармливать бюджетными вливаниями и закрывать авральным латанием дыр. Это стало восприниматься как данность, у граждан появилось чувство безысходности.

Между тем наши правительства не спешили разгребать «авгиевы конюшни», потому что такая сложная работа не принесла бы им лавры победителей. Проще было докладывать о подготовке пафосных программ, например, о вхождении в тридцатку самых развитых государств, и об их «успешной» реализации. Погоня за сиюминутными результатами в ущерб реальности дорого обошлась нашему государству.

Если бы меня волновал личный рейтинг, оставил бы решение проблем следующим поколениям руководителей. Но для меня гораздо важнее не мнимые, а практические результаты, даже если они связаны с отходом от привычных стереотипов.

Кто выигрывал от дешевой электроэнергии? Не многодетные семьи с низкими доходами, главными выгодополучателями стали крупные предприятия.

Кто выигрывал от дешевого бензина? Не студенты и не пенсионеры, которые, как правило, пользуются общественным транспортом, а близкие к власти предприниматели, которых теперь принято называть олигархами или олигополией.

Кто выигрывал от низких тарифов на коммунальные услуги? Конечно, не добросовестные граждане, которые оплачивают все счета в срок, а бизнесмены-посредники, нажившие капиталы в «коммунальном болоте».

Цены и тарифы в Казахстане – самые низкие в «постсоветском» пространстве. Наша страна поневоле превратилась в теневого поставщика дешевых ГСМ в сопредельные государства, подпитывая их экономику.

Поэтому настало время развенчать миф о выгодности низких тарифов для людей со скромным достатком. По факту, это скрытая субсидия богатым людям.

Для восстановления социальной справедливости следует, прежде всего, изменить сам подход к решению проблемы. Государство обязано поддерживать тех, кто реально нуждается – точно, адресно, путем выплат прямых компенсаций. Поэтому повышение тарифов – это выстраданный шаг к правильной, честной экономике, в которой каждый платит по мере потребления, но помощь получает тот, кому она действительно нужна. Тарифы должны быть справедливыми: «чем больше потребляешь, тем больше платишь». Такая задача мною поставлена. Достигнуты первые положительные результаты. Внедрена дифференциация в системе оплаты, «социальная норма потребления» с минимальными тарифами для тех, кто расходует базовый минимум воды или электроэнергии.

Уверен, это позволит развернуть прежнюю систему в сторону справедли-

вого распределения общественных благ, чтобы ресурсы страны работали на всех граждан, а не на избранных. Только так мы сможем выстроить современную инфраструктуру и эффективную энергетику, а экономика получит мощный стимул к качественному росту.

– Вы часто говорите о нарастающей важности для Казахстана транзита и логистики. Это направление работы названо Вами приоритетным. Что сделано для развития этой сферы? Какие планы?

– Для нашей страны укрепление ее транзитно-логистического потенциала – задача стратегического значения. Не имеющий прямого выхода к морю, Казахстан, тем не менее, расположен в центре Евразийского континента на пересечении большинства транзитных магистралей. Это большое преимущество, которое мы обязаны умело воспользоваться с пользой для страны. Есть видение и желание превратить Казахстан в транспортную гавань (хаб) Евразии, это главное направление предстоящей работы в данном секторе.

В этом плане отмечу важность ввода в действие новой железнодорожной магистрали «Достык – Мойынты», что позволит увеличить объемы грузоперевозок между Китаем и Европой в пять раз по данному участку. В наших планах – введение в строй новых железных дорог «Мойынты – Кызылжар», «Бахты – Аягоз», «Дарбаза – Мактаарал». В целом, рассчитываем построить и модернизировать 5 тысяч км и отремонтировать 11 тысяч километров действующих железных дорог до 2030 года.

Большое значение имеет строительство автомагистрали «Центр – Запад», которая сократит путь от столицы до западных областей более чем на 500 километров.

Удалось создать обширную транспортную систему, выходящую за пределы национальных границ. Находясь в стороне от океанских перевозок, Казахстан все же сформировал сеть грузовых терминалов от Желтого до Черного моря. Через нашу территорию проходят 12 международных транспортных коридоров: 5 железнодорожных и 7 автомобильных, по которым осуществляется до 85 процентов сухопутных грузоперевозок между Китаем и Европой.

Конечно, все это не значит, что мы можем рассчитывать на легкие доходы. Конкуренция в этой сфере усиливается, поскольку транспорт и логистика стали неотъемлемой частью геополитики. Данная тема прочно вошла в повестку дня переговоров на высшем уровне, что предопределяет ее исключительную важность для Казахстана.

Наша страна активно участвует в развитии китайского мегапроекта «Один пояс – Один путь», коридора «Север – Юг», а также Транскаспийского транспортного маршрута, или «Срединного коридора». Считаю перспективными перевозки по маршруту «Россия – Казахстан – Туркменистан – Иран» с выходом на морские порты. Приветствуем подключение Китая к работе «Срединного коридора».

В целом, потенциал в этой сфере большой. Вопрос здесь не только в инфраструктуре. В этой фундаментальной точке сходятся практически все сектора нашей экономики. Поэтому перед Правительством поставлена задача строительства транспортно-логистических узлов с современной инженерной и сервисной инфраструктурой, модернизации и ремонта морских портов, аэропортов, железнодорожных вокзалов, а также создания эффективной цифровой экосистемы.

– В последние годы государство делает большой упор на развитие сельского хозяйства. Этим занимались все правительств, но этот жизненно важный сектор так и не вышел из проблемной зоны. Каждый министр приходил со своей программой, огромные средства уходило в песок. Сможем ли мы, наконец, в должной мере реализовать имеющийся потенциал?

– На сельское хозяйство в большинстве стран направляется огромный объем государственных средств. Казахстан – не исключение. В 2024 году на льготное кредитование аграриев было выделено 580 миллиардов тенге, в прошлом году – один триллион тенге. Цифры впечатляющие. За последние десять лет поддержка фермеров увеличилась в 10 раз, но эффективность пока под вопросом. Объем валовой продукции сельского хозяйства с 2015 по 2024 год увеличился в 2,5 раза, но этот показатель мог бы быть и больше.

(Начало. Конец 6-7 стр.).

В то же время радуют положительные результаты в растениеводстве. До рекордных показателей увеличился объем экспорта зерна и муки, расширена география поставок. Это стало результатом мер по повышению урожайности и эффективности сельхозпроизводства.

Теперь надо усилить работу по другим направлениям, прежде всего, животноводству. К 2035 году мировое потребление «красного мяса» вырастет до 233 миллионов тонн, а его импорт – до 27 миллионов тонн. Казахстан может стать крупным поставщиком мяса, в первую очередь, в страны Азии. Поэтому состоявшийся в ноябре прошлого года Второй форум аграриев был посвящен именно животноводству.

Власть много делает для качественного развития сельского хозяйства. Но огромные инвестиции не всегда приводят к желаемому результату, нужно работать над их эффективностью. Об этом я говорил в ходе недавнего посещения Тараза.

Такой мощной государственной помощи сельскому хозяйству нет ни в одной сопредельной стране, там удивляются привилегированному положению казахстанских коллег, которых стали называть «аграрными олигархами». В то же время владельцы небольших хозяйств не могут получить субсидии в достаточном объеме. Правительству поручено обратить серьезное внимание на эту проблему.

В целом, субсидии, конечно, необходимы, особенно на современном этапе, но они по-прежнему токсичны, потому что порождают иждивенчество на селе со всеми опасными последствиями для сельского хозяйства. Поэтому сейчас Правительством рассматривается решение о возвращении к кооперативам, объединениям фермеров. Кооперативы в состоянии повысить производительность труда и эффективность сельскохозяйственного производства, приблизить его к рынкам сбыта, выстроить долгосрочные отношения с потребителями.

Кооперация в развитых странах показала себя с хорошей стороны, порой достигнув масштабов крупных корпораций. Предпосылки для создания успешной кооперации имеются во всех казахстанских селах. Крестьяне могут и должны объединять усилия для летнего выпаса, сбора и переработки молока, мяса, шкур, шерсти. Это путь от выживания к процветанию. Кооперацию можно рассматривать и как идеологию единства и солидарности.

Однако сама по себе кооперация не является, предостой большая разрывная и организационная работа. Кампанейщина с элементами нажима, принуждения исключена.

– Еще одна тема, которую у нас много обсуждают, – это туризм. В прошлом году ряд мировых СМИ назвали Казахстан одним из лучших стран для путешествий. Но есть сомнения, готовы ли наши курорты и популярные туристические маршруты к массовому наплыву гостей?

– Сомнения вполне обоснованные. После моего замечания в адрес Правительства работа по развитию туризма активизировалась, но впереди большой, тернистый путь. Это сложная сфера, сочетающая в себе экономику, культуру, безопасность, бизнес. В ней должны работать профессионалы, преданные делу, и главное – патриоты Казахстана. Туризм несомненно с ленью, равнодушием, алчностью, хамством.

В прошлом году в Казахстане побывали миллионы иностранных граждан, более активно стал развиваться и внутренний туризм. Все это не может не радовать.

Весь мир в борьбе за туристические потоки создает условия для привлечения частных инвесторов. В нашей стране есть много красивых мест. Сейчас в большом спросе экотуризм. Уж здесь, казалось бы, Казахстану нет равных, но в силу субъективных причин – от неумения до безразличия ответственных лиц – такой перспективный вид туризма пока не получил массового развития. Дальше презентаций дело не идет.

Вред туризму наносят некоторые «эко-активисты», затевающие протестные кампании по всем проектам под предлогом защиты заповедной природы. Многим из них до самой природы мало дела, им нужна шумиха, или, как сейчас принято говорить, «хайп», для получения общественной узнаваемости. Порой их поддерживают предприниматели, которые уже вошли в этот бизнес и не хотят конкуренции.

Схожая ситуация и в горнолыжном туризме. Здесь с Шымбулаком мало кто в мире может сравниться, он находится в 30 минутах езды от центра Алматы, обладает уникальным природным ландшафтом. Но длительное бездействие привело к отставанию, курорт физически и морально устарел, нужно новое видение развития этого ценнейшего подарка природы. За дело берется казахстанская девелоперская компания. Правительство и акимат оказывают ей поддержку, но проект находится на подготовительном, презентационном этапе. Между тем в соседних странах строительство горнолыжной инфраструктуры уже набрало темпы.

Алматинский горный кластер имеет огромный потенциал, он должен обслуживать как состоятельных клиентов, так и людей со средним достатком. Значит, следует предусмотреть диверсификацию туристской инфраструктуры.

В этой отрасли остро стоит вопрос дефицита квалифицированных кадров. Поэ-

тому в Туркестане был создан Международный университет туризма и гостеприимства. В 2024 году на рынок вышли его первые выпускники. Но этого недостаточно, будут приняты дополнительные меры, которые решат кадровую проблему.

В то же время не следует «посыпать голову пеплом». Коль скоро мировые таблицы советуют посетить Казахстан, значит, нужно удвоить усилия. По версии «CNN Travel», Алматы назван «новой столицей стиля» Центральной Азии в 2025 году. Поручил акиму превратить Алматы в город, который, как Нью-Йорк, Москва, Париж, «никогда не спит», работает круглосуточно в интересах его гостей. Там еще много дел, в том числе по инфраструктуре, благоустройству, освещению.

– Вопрос о развитии искусственно-интеллекта. В Послании Вы поставили задачу в течение трех лет превратить Казахстан в цифровую страну. А в новогоднем поздравлении объявили 2026 год Годом развития цифровизации и искусственного интеллекта. Что будет сделано для реализации поставленных целей? Вы серьезно верите в успех собственного начинания?

– Казахстан должен стать цифровой державой, это вопрос нашего общего выживания в качестве цивилизованной страны в новой технологической эпохе. Убежден, ментально наш народ подготовлен к такого рода инновациям. Тем более, в Казахстане успешно работают известные финтех-компании, заметно изменившиеся стиль и образ жизни наших людей.

В мире развернулась острая конкуренция между США и Китаем – двумя очевидными мировыми технологическими гигантами. Американский президент анонсировал запуск специальной программы, призванной укрепить доминирование США, но и Китай не собирается отступать, полагая, что это вопрос национального достоинства, там уже работают около пяти тысяч компаний, занимающихся проблематикой искусственного интеллекта. Не стоят на месте и другие развитые государства.

Казахстан тоже сделал ставку на внедрение искусственного интеллекта в экономику и общественную жизнь. У нас неплохие стартовые возможности, есть успехи в цифровизации государственных услуг, финтехе и ряда секторов экономики. Эффективно функционирует полноценная экосистема для поддержки IT-стартапов, действует инновационный кластер Astana Hub, объединивший две тысячи компаний. Общий экспорт IT-услуг в 2025 году составил около одного миллиарда долларов. Создается пилотная зона CryptoCity для цифровых активов. Начинается строительство города ускоренного развития Alatau city. Набирает темп работа по накоплению и анализу государственных данных, как считают профессионалы, это новое золото надвигающейся эпохи.

В мае прошлого года начал работу Совет по развитию искусственного интеллекта с участием ведущих международных и отечественных экспертов. В ноябре подписан Закон «Об искусственном интеллекте», который скоро вступит в силу. Создано Министерство искусственного интеллекта и цифрового развития. В Казахстане запущены два суперкомпьютера – Alem.Cloud и Al-Farabiум, отдельная платформа создана акиматом Астаны в сотрудничестве с известной эмиратской компанией.

Для подготовки профильных кадров реализуются образовательные программы на уровне школ и университетов. К примеру, по программе Al-Sana обучения прошли свыше 650 тысяч студентов. В скором времени будет открыт специализированный исследовательский ИИ-университет.

С появлением искусственного интеллекта создан своеобразный водораздел между теми странами, которые успеют попасть в будущее, и теми, которые останутся в прошлом. Именно поэтому я объявил цифровые технологии и искусственный интеллект приоритетным направлением развития Казахстана. Этот год станет ударным. Верю в успех начатого исключительно важного дела.

– Какое место в Ваших стратегических планах занимает ядерная энергетика?

– Нужно понимать, что без надежной генерации энергии Казахстан не сможет перейти к новой технологической модели экономики. Суперкомпьютеры, дата-центры, автоматизированные промышленные комплексы требуют очень много энергии. Это реальность нового глобального технологического уклада.

Для строительства энергоисточников нужны квалифицированные кадры. Глава NVIDIA, крупнейшей компании мира с капитализацией около 4,5 триллиона долларов, прогнозирует, что в реестр мультимиллионеров в скором времени попадут «синие воротнички», то есть представители технических профессий.

Строительство нескольких атомных станций – это, с одной стороны, исправление исторического абсурда – быть мировым лидером в производстве урана и не построить ни одной АЭС, с другой, это престиж Казахстана. Следует также помнить, что со строительством атомных станций мы подготовим новый класс технической интеллигенции, что, в свою очередь, изменит саму суть нашей государственной политики.

Еще один крайне важный вопрос – редкоземельные металлы. Спрос на критиче-

ские материалы в ближайшие пять лет будет расти, он увеличится вдвое. Здесь для Казахстана открывается новое окно возможностей. Вполне вероятно, что мы войдем в число мировых лидеров по запасам редкоземельных минералов. Для усиления позиций в этой стратегически важной сфере Казахстан приступил к развитию сотрудничества с США, Китаем, Россией, Южной Кореей, Японией и некоторыми государствами Европейского союза.

– Теперь о другом. Есть темы, издавна волнующие наше общество. Например, роскошная жизнь ряда крупных бизнесменов. Когда они научатся жить интересами всех граждан – и богатых, и бедных?

– Бизнес – это стальной хребет экономики любой страны. Нами пройден большой путь, в ходе которого у людей появилось понимание неприкосновенности института частной собственности.

Занимая высокие должности в системе государственной власти, я словом и делом стоял на защите законных интересов национальной буржуазии. Прежде всего, потому что хорошо понимаю значительную роль предпринимателей в развитии экономики и укреплении общественных основ государства.

Конечно, в силу исторических причин и особенностей национального менталитета наши крупные бизнесмены далеки от протестантского аскетизма и эмоциональной сдержанности. Работая в Швейцарии, проводил встречи с очень крупными и известными предпринимателями, их рачительное отношение к расходованию личных средств и желание не выделяться из общей массы людей просто изумляли. Владельцы многомиллиардных состояний жили в однокомнатных номерах гостиниц и не позволяли себе летать в первом классе, не говоря уже о частных самолетах. Но это нарабатанный веками код поведения.

Привычный для наших предпринимателей стиль жизни порой оборачивается неприятием со стороны общества. Такое происходит и во многих других странах. Поэтому и существует благотворительная деятельность – своего рода договор с обществом.

– Поговаривают, что в День Республики, после церемонии награждения государственными наградами граждан страны, Вы провели отдельную встречу с предпринимателями и откровенно высказали им претензии. О чем, если не секрет, была речь?

– Как раз о благотворительности, социальном патриотизме. Стране нужна национальная буржуазия, осознающая и признающая свою ответственность перед народом, без которого она никогда не добилась бы успеха. Напомнил им, что творить благо для общества – это почетная обязанность, а не повинность, возложенная на них властями. В порядке положительного примера привел щедрую благотворительность ряда крупных предпринимателей, добившихся успехов за рубежом, но активно помогающих странам, где родились. Они выполняют крупные проекты: строят и ремонтируют инфраструктуру городов, финансируют строительство музеев, поликлиник, школ.

В Казахстане многое поменялось, произошла эволюция общественного сознания, трансформировалась государственная система, приходили и уходили политические деятели, но самым консервативным, малоподвижным оказался класс крупных предпринимателей. Но, с другой стороны, это показатель бережного отношения к ним со стороны власти.

Не все бизнесмены правильно понимают поддержку государства, воспринимают ее как должное. Порой берутся за крупные проекты, а затем просят помощи у Правительства. Я обратился к таким бизнесменам с вопросом: кто занимается бизнесом, они сами или Правительство?

Пришлось покритиковать некоторых бизнесменов, которые увлеклись политическими играми. Бизнесмены должны работать на экономику страны. Даже такой крупный предприниматель, как Илон Маск, принял решение отойти от активного участия в политике.

Отрадно, что казахский бизнес не остался в стороне во время беспрецедентных в нашей истории паводков, финансово помог справиться с их последствиями.

Для поощрения благотворительной деятельности мною учрежден специальный орден «Meiirim». Уже в этом году предприниматели, проявившие себя на ниве благотворительности и социальной ответственности, получат эту высокую награду. Таким образом будет определяться статус их общественного признания.

– Другая острая тема. В прошлом году периодически проходила информация о ходе судебных процессов над некоторыми участниками Январских событий. Следствие еще продолжается?

– Основная картина давно восстановлена. В расследовании этих событий правоохранительные органы действовали в тесном контакте с представителями гражданского общества. Было создано несколько общественных комиссий, возглавляемых известными правозащитниками, что обеспечило объективный подход к делу и позволило внести ясность

в отношении всех эпизодов. Пользуясь случаем, хотел бы выразить им благодарность за проявленную гражданскую ответственность, профессионализм.

Еще в марте 2022 года в Парламенте состоялись специальные общественные слушания, на которых была дана подробная оценка событиям и конечным целям преступников, посягнувших на конституционный порядок.

Некоторые судебные процессы продолжают, как продолжается и поиск хищенного в дни Қаңтара многочисленного оружия. Тогда в руки преступников попало более трех тысяч единиц оружия, но благодаря действиям силовиков большинство схронов уже найдено.

Участники дискуссий о Қаңтаре зачастую уходят в детали, не имеющие значения для понимания всей глубины кризиса. Винить их в этом было бы несправедливо, но эмоция – это плохой попутчик в поисках истины. Много говорят о хаосе в Алматы, и это можно понять, но надо помнить, что массовые беспорядки будто по мановению палочки злого волшебника, а если быть точным, по приказу путчиков, одновременно охватили двенадцать городов страны и привели к захвату многих областных акиматов и зданий правоохранительных органов.

Зачинщики беспорядков под кураторством специалистов по «революциям» воспользовались решением Правительства повысить цены на топливо и спровоцировать выход людей на массовые демонстрации. Затем была спровоцирована паника среди граждан, госслужащих и, что удивительно, среди значительной части силовиков, которые стали покидать места несения службы, оставляя секретные документы, оружие. Не выдержали экзамен на верность Отечеству и профессионализм ряд руководителей КНБ и МВД.

Особенно наглядно это проявилось в Алматы – главным направлением удара путчиков. Издевательства над военнослужащими и жителями города достигли крайней степени, погромы, поджоги, грабежи административных зданий, торговых центров, магазинов, банков требовали чрезвычайных мер. Сейчас, по истечении времени, некоторые недобросовестные и недалекие люди со злорадством несут околесицу, сознательно обходя тему спасения государства от более масштабного гражданского хаоса с фатальными последствиями.

– После Қаңтара Вы активизировали борьбу с олигополиями и инициировали возврат незаконно приобретенных активов. Был создан специальный комитет при Генеральной прокуратуре, но в Послании прошлого года Вы дали поручение о его переименовании в Комитет по защите прав инвесторов. В обществе возникло непонимание данного решения. Значит ли это, что тема возврата активов закрыта?

– Конечно, нет. Протицирую данные Генеральной прокуратуры. Комитет по возврату незаконно приобретенных активов сумел выискать с субъектов олигополий свыше 1,3 триллиона тенге. Из них более одного триллиона тенге поступили в доход государства. За счет средств Специального государственного фонда завершено и продолжается строительство по всей стране 434 социальных и коммунальных объектов на сумму 482 миллиарда тенге. В их числе 227 объектов водоснабжения, 183 – медицинских, 11 – образовательных, 5 – спортивных, 8 – инфраструктурных, включая реконструкцию аэропортов в Павлодаре, Аркалыке, Балхаше.

Работа продолжается. Она сопряжена с анализом активов, их законности, и стала частью повседневной деятельности уполномоченных органов. На первом месте – объективность и справедливость. Централизованная координация больше не нужна. Все механизмы налажены, теперь нужно идти дальше, в приоритете – защита прав инвесторов.

Что касается владельцев активов, попавших под подозрение как «мутные», то многие из них изъявили желание инвестировать средства в страну. С ними заключены соглашения на сумму более пяти триллионов тенге. На эти деньги планируем реализовать инвестиционные и социальные проекты. К примеру, среди них туристические, транспортно-логистические центры, проекты в горнорудном, металлургическом, энергетическом секторах. Разумеется, особое внимание будет уделено сферам образования, здравоохранения, культуры, спорта, а также финансированию программ реабилитации и социализации нуждающихся лиц.

Перед Генеральной прокуратурой и Правительством стоит задача выполнения всех планов и договоренностей. Это критически важная работа.

Восстановление социальной справедливости через возврат незаконных активов – это не конъюнктура, не политическая пиар-акция, а принципиальная позиция государства. Речь не идет и не может идти об индальностях или закулисных договоренностях.

Казахстан показывает мировому сообществу, что действует строго в рамках международного права. Но некоторые «предприниматели» пытаются манипулировать общественным мнением, а за рубежом рядятся в тогу мучеников «политического режима», заявляют о нарушении своих прав как «инвесторов». Мы готовы к честному диалогу в правовом поле, потому что уверены в правильности своей позиции. Казахстан будет и далее укреплять

свой статус привлекательной инвестиционной юрисдикции.

– В социальных сетях некоторые комментаторы утверждают, что борьба с коррупцией больше не является приоритетом государственной политики. В качестве одного из аргументов приводят утрату Антикором самостоятельного статуса. В чем смысл этой реформы?

– Знаю о таких высказываниях, считаю их незрелыми или идущими от «лукавого». Антикоррупционная служба как отдельный государственный орган успешно выполняла поставленные перед ней задачи. Претензий к ней нет. Но возникла проблема совмещения функций Антикора и КНБ, который тоже занимается вопросами борьбы с коррупцией. Два ведомства работали на одном поле. Это стало вредить делу государственной важности.

Борьба с коррупцией на всех уровнях остается приоритетом государственной политики. Здесь не должно быть сомнений.

Принятое решение позволит привлечь к ответственности не столько рядовых участников, сколько идеологов и организаторов преступных схем. При этом упор по-прежнему будет сделан на превенцию, то есть профилактическую и просветительскую работу, которая сейчас находится в ведении Агентства по делам государственной службы. В целом, неприятие коррупции должно закладываться с малых лет, решающую роль здесь должны сыграть школы, общественные организации, гражданские активисты и, конечно, родители. Тогда в стране возникнет культура нулевой терпимости к коррупции.

Спецслужба сфокусируется на адресной борьбе с коррупцией, с отказом от погони за количественными показателями. Тогда государственные служащие обретут уверенность при принятии решений, будут работать без оглядки на правоохранителей.

– В Послании Вы довольно жестко высказались по поводу раздутых социальных льгот, которые породили иждивенчество и мошенничество. Люди также интересуются Вашей позицией по иммиграции...

– Казахстан – социальное государство. Все обязательства относительно здравоохранения, социального обеспечения, науки и культуры будут выполняться в полном объеме. Внешние наблюдатели, включая рядовых граждан соседних стран, с удивлением и даже завистью отмечают, насколько развита наша социальная служба, которая включает в себя большое количество льгот для граждан, в том числе гарантированный объем бесплатной медицинской помощи. Казахстан даже стали называть страной «победившего коммунизма».

Возьмите, к примеру, систему среднего образования, в которой владельцы даже частных школ получают огромные государственные субсидии. Все регионы обязали выделять большие финансовые средства на содержание частных школ, детских садов, центров обучения и кружков согласно принципу «подушного финансирования». При этом бюджетные средства также идут в элитные школы, принадлежащие состоятельным предпринимателям, и где родители платят за обучение детей больше деньги.

Сама система государственного финансирования этой сферы нуждается в реформировании. Внешний искаженный порядок, внедренный бывшими руководителями министерства, приведет к хаосу, потому что средств уже не хватает.

То же самое касается частной медицины. Ранее приватизированные медицинские организации зачастую не приобретают сложное оборудование, отправляют пациентов в государственные клиники на обследование. Но, главное, финансирование из бюджета производится по количеству «закрепленных» пациентов, а не реальным больным, и это называется «подушным финансированием». Сам подсчет и регистрация больных производится как бог на душу положит, абсолютно не точно. Все должно быть прозрачно, в этой сфере следует оцифровать все процессы.

В целом, это серьезные проблемы, требующие внимания Правительства. Меня удивляет, почему должностные лица не только повторствовали такой ситуации, но стали ее «творцами» в ущерб интересам государства.

Словом, сама суть частного предпринимательства в сфере образования и медицины искажена неправильными действиями профильных ведомств. Ситуации надо выправить. Понимаю, без бюджетного финансирования социальные объекты могут не выжить, но нельзя частный бизнес практически полностью вешать на шею государства.

В то же время радует, что Астана и ряд других городов стали популярными в плане медицинского туризма. Для прохождения обследования и получения качественного лечения в Казахстан приезжают граждане не только близлежащих стран, но даже США и ряда государств Европы. Государство сильно поддержало учителей школ и работников здравоохранения, их зарплаты увеличены в разы, что укрепляет их общественный статус. Это было правильно и своевременное решение.

Но мириться с мошенничеством нельзя. Социальными льготами до сих пор пользуются «ветераны» различных локальных военных конфликтов советского периода. В Послании сказал по этому по-

воду: Советский Союз уже более тридцати лет не существует, а количество «ветеранов» увеличивается, они странным образом молодеют.

Другой пример. В Казахстане, согласно статистике, проживают более 740 тысяч инвалидов. Согласитесь, на 20 миллионов населения это многовато, учитывая, что наша страна не участвует в военных конфликтах. Выясняется, что в прошлом сотрудники профильного ведомства записывали своих родственников, например, с диагнозом гипертония, в инвалиды для получения государственной помощи. И таких незаконных действий немало. Поэтому Правительству и правоохранительным органам дано поручение навести порядок.

Что касается қандасов. Разумеется, поддерживая их возращение на историческую Родину. Но надо решать и вопросы их интеграции в наше общество. В Казахстан в прошлом году прибыло более 16 тысяч қандасов, из числа трудоспособных только 15 процентов имеют высшее образование. По этой причине многие сталкиваются с трудностями при адаптации к социально-экономическим реалиям Казахстана. Ареал их основного расселения – густонаселенные районы и поселки Алматинской области и город Жанаозен Мангистауской области. На это обстоятельство центральные и местные власти, включая правоохранительные органы, вынуждены обратить внимание.

В прошломоднем интервью я сказал, что перед законом в Казахстане все равны, здесь никаких исключений и, тем более, привилегий быть не должно. Мы строим цивилизованное, справедливое государство. Данной цели можно достичь только на основе «диктатуры» закона, качественного образования, высокой культуры поведения, трудолюбия, дисциплины и, уважения государственных символов. Будущее страны за талантливыми, инициативной, патриотичной молодежью. Об этом говорю постоянно, поскольку как Глава государства убежден в ее особом предназначении.

– Все мы понимаем важность такого вопроса, как обороноспособность страны. Но престиж воинской службы, авторитет Вооруженных Сил подрывают происходящие факты гибели солдат. Как Вы оцениваете положение дел в нашей армии?

– К фактам гибели и травматизма солдат-срочников отношусь крайне отрицательно, в мирное время это недопустимо. Об этом говорил на недавнем совещании с участием руководителей всех силовых органов. Подверг критике руководство оборонного ведомства за отсутствие должного внимания к воспитательной работе. Армия должна поддерживать, воспитывать, возвращать достойных граждан нашей страны. Командиры обязаны служить примером для военнослужащих. В армии не может быть и не будет места проявлениям дедовщины, хулиганства, трайбализма, землячества. За всем этим лично прослежу. Мною приказано принять срочные меры для исправления ситуации. Но следует отметить, что имевшие место трагические инциденты не характерны для всех армейских частей.

Проверка показала, что в армии в целом поддерживается надлежащий порядок и дисциплина. Отдельные блогеры в погоне за популярностью рисуют картину, далекую от действительности. Будто в армии чуть ли не ежедневно погибают военнослужащие, ставшие жертвами криминальных элементов.

На самом деле, быть солдатом – это значит получить новые возможности для самореализации. Демобилизованные имеют право на бесплатное обучение в вузах и колледжах. В ходе службы призывники осваивают востребованные специальности. Военнослужащие по контракту и офицеры надежно защищены в социальном плане.

Армия – это место, где должна царить железная дисциплина и порядок. «Стойко переносить тяготы и лишения военной службы» – в этих словах военной присяги отражается суровая школа жизни.

Повышение престижа воинской службы и укрепление обороноспособности страны – государственный приоритет. Набирает темп технологическая модернизация Вооруженных Сил. Проведенный в прошлом году военный парад в честь 80-летия Великой Победы получил высокую оценку политиков и военных деятелей за рубежом, он наглядно показал обеспеченность нашей армии современными образцами вооружения и военной техники, в том числе казахстанского производства, а также блестящую выучку наших военнослужащих. Армейские подразделения демонстрируют замечательные результаты на внутренних и международных учениях. В Казахстане создана национальная военная школа с полным циклом учебных и научных заведений – от колледжей до университета.

Недавно посетил в Таразе специализированную военную школу, где проходят обучение ребята из социально уязвимых семей. Хорошее начинание. Принял решение дать школе имя легендарного воина Бауыржана Момышұлы. Поручил открыть такие школы во всех областных центрах. Уверен, в этих учебных заведениях мы подготовим будущую армейскую элиту, генералов, которыми будет гордиться вся страна.

– Еще одна острая тема – аварийность на дорогах страны, которая, к сожалению, ежегодно приводит к гибели тысяч наших сограждан. Вы уже подни-

мали этот вопрос в своем Послании, потребовав навести порядок. Есть ли позитивные сдвиги?

– Эта проблема актуальна для многих стран. Одна из причин – автомобилизация общества. Только в прошлом году число автомашин в нашей стране выросло на 300 тысяч, а за последние пять лет – на 1,7 миллиона. К тому же количество транзитных автомашин, проходящих по нашей территории, составляет почти 3 миллиона единиц. Чем больше автомобилей на дорогах, тем выше риски аварий.

МВД активизировало работу по выявлению и пресечению правонарушений. Совершенствуется инфраструктура, усиливается контроль. Целью обеспечения прежде всего безопасности дорожного движения обусловлено и решение о повышении штрафов.

В результате зафиксирована позитивная динамика, смертность от аварий снижена на 9,4 процента. Но никакие меры не дадут должного эффекта, если общество останется равнодушным к нарушениям правил. Ведь самые страшные аварии происходят из-за несоблюдения водителями элементарных, но жизненно важных требований. Это связано с незнанием или игнорированием водителями правил дорожного движения. Именно такие горе-водители совершают аварии со смертельным исходом для граждан.

В ряде развитых стран для профилактики аварийности внедряется новая концепция, суть которой в том, что каждый участник дорожного движения должен соблюдать правила из соображений собственной безопасности и безопасности других участников дорожного движения, а не из боязни быть выявленным полицией.

Наряду с этим следует шире внедрять новые технологии, включая искусственный интеллект. Будем строить улицы безостановочного движения. Особое внимание уделим безопасности общественных перевозок, поскольку количество аварий с участием автобусов не снижается и даже увеличивается.

– Вторая половина 2025 года стала знаковой для внешней политики Казахстана. Вы один из немногих мировых деятелей, посетивших в короткий срок Пекин, Вашингтон, Москву, Анкару, Абу-Даби, Ташкент, Душанбе, Бишкек, Ашхабад, Токио. Выказываетесь предположение, что Вас привлекают в качестве посредника по крупным международным конфликтам. Что Вы можете сказать по этому поводу?

– Плотный график внешнеполитических мероприятий на высшем уровне говорит о возросшем авторитете Казахстана, о его востребованности как субъекта международного права. Помимо визитов за рубеж, Астану посетили руководители влиятельных государств Азии, Европы, Ближнего Востока.

За каждым переговорами стоят узловые вопросы экономического и инвестиционного сотрудничества, взаимодействия на мировой арене. В ушедшем году подписаны документы на сумму более 70 миллиардов долларов в целях развития приоритетных секторов нашей экономики.

Находясь в самом центре Евразии, Казахстан не должен оставаться сторонним наблюдателем, особенно в это неспокойное время. Мы должны иметь собственную точку зрения, взвешенную позицию по ключевым вопросам международных отношений. Поэтому на юбилейной сессии Генеральной Ассамблеи ООН я подробно изложил позицию Казахстана по реформе этой универсальной глобальной организации.

У меня нет никакого желания выступать посредником в международных спорах, так же как и стремления вернуться на работу в ООН, несмотря на зондаж ряда стран. Но в закрытых консультациях и дискуссиях принимаю участие, тем более моим мнением интересуются главы ряда государств. В освещении этой важной работы в средствах массовой информации не нуждаюсь, я далек от популизма. Похоже, для участников культурных консультаций этот момент тоже важен.

– В преддверии Нового года в Кремле состоялась очередная встреча Первого президента Нурсултана Назарбаева с российским президентом. Кремлевские СМИ широко осветили эту встречу. Вокруг нее много мнений, слухов, вплоть до того, что обсуждался транзит власти в Казахстане в 2029 году, и Назарбаев якобы хочет сыграть ключевую роль, разумеется, при личном содействии Владимира Путина. В прошлогоднем интервью Вы объяснили частые визиты Первого президента в Москву его ностальгией по городу, где он провёл много времени в качестве крупного партийного деятеля. И все же многим гражданам нашей страны интересно Ваше реальное отношение к подобному рода «саммитам».

– Встречи, которые стали регулярными, носят неофициальный характер. Этот момент подчеркивает сам российский президент, в ходе недавней встречи в Санкт-Петербурге Владимир Путин сообщил мне, что примет Нурсултана Назарбаева по его настоятельной просьбе.

Российского президента отличает благожелательное отношение к друзьям и коллегам. В субботний день, несмотря на огромную загруженность по работе, он все же нашел время для неспешной беседы с Первым президентом Казахстана. Он ценит его как опытного политика, стоявшего у истоков евразийской интеграции, где Россия занимает лидирующие позиции. Дан-

ная встреча говорит о высоких человеческих качествах Владимира Путина.

Меня не интересует содержание таких бесед, никогда не задаю вопросов на эту тему.

Что касается личности Нурсултана Назарбаева, то я неоднократно высказывался о нем, как об основателе современной казахской государственности. Его заслуги в создании государственных институтов, рыночных механизмов в экономике, строительстве новой столицы очевидны. Вы же знаете, мы хотим превратить Казахстан в территорию Справедливости, Закона и Порядка. Поэтому оценивать труд каждого гражданина следует по справедливости, без личной предвзятости. Это касается и Нурсултана Назарбаева, Первого президента нашей страны.

– А как насчет транзита власти?

– Об этом рано говорить, впереди несколько лет упорной работы.

– Некоторые эксперты считают, что предстоящая парламентская реформа затевается с одной целью – сделать пост спикера Парламента ключевым в системе государственного управления. И что Вы говорите этот пост под себя...

– Это фантазия. Подобные рассуждения противоречат моим политическим принципам. Я неоднократно говорил о том, что Казахстан – это государство с президентской формой правления. Восемь лет назад, до прихода в Акорду, изложил концепцию «Сильный Президент – Влиятельный Парламент – Подотчетное Правительство». Менять всю государственную систему в угоду личным интересам было бы в высшей степени безответственно и, я бы сказал, непорочно.

Обсуждение всех важнейших для страны реформ выносится на всенародный референдум. Здесь нет каких-то скрытых смыслов. Моя позиция всем известна – политические реформы будут продолжены. Часть долгосрочных планов, как всегда, будет обнародована в скором времени.

– Можете сказать, что ждать в политическом плане в наступившем году?

– Могу уже сейчас сказать: этот год станет судьбоносным для нашей страны, состоится очень важные события, которые определят вектор развития Казахстана на долгие годы. Референдум по конституционной реформе мною уже анонсирован. Сейчас с группой экспертов занят рассмотрением предложений по редакции Основного закона. Планируется внесение такого большого количества изменений, что в совокупности они сродни принятию новой Конституции.

– Говорят, что в «президентском клубе» хорошо знают Вашу способность подходить к сложным вопросам с юмором, доносить контекст через поучительные исторические и дипломатические прецеденты, будто бы Вы нередко рассказываете о знаковых личностях прошлого. Помогает ли это Вам как политику высокого уровня?

– В мире большой политики тоже ценится чувство юмора и знание исторических фактов. Я не профессиональный историк, поэтому публично редко высказываюсь на темы ушедших эпох. Но историей интересуюсь, читаю книги и статьи. В то же время считаю, что историческими фактами нельзя манипулировать в угоду сегодняшним политическим интересам.

Известный драматург, писатель Эдвард Радзинский рассказывал, что в начале 80-х годов прошлого столетия взялся за написание монументальной книги-исследования о Сталине. Его друзья, известные всей стране «прорабы перестройки», подтрунивали над ним: «Кому нужен твой Сталин? Не видишь, наступила эпоха гласности и демократии, сталинизм изжил себя». На что писатель отвечал: «К моменту завершения работы над книгой люди будут ходить по улицам с портретами Сталина». Так и произошло.

Исторические факты учат многому, вчерашние изгой становятся великими, а вожды, например, Ленин, превращаются в объекты насмешек, народ не помнит его крылатых фраз. А Сталина, которого Троцкий в своих мемуарах назвал «самой выдающейся посредственностью нашей партии», сейчас восхваляют и даже боготворят, в том числе за такие изречения, как «Кадры решают все!», «Дети за отцов не отвечают», «Жить стало лучше, жить стало веселее», «Головокружение от успехов», «Гитлеры приходят и уходят, а немецкий народ остается» и другие. И у нас немало таких исторических парадоксов...

– Что Вы имеете в виду?

– То, что в нашей истории, впрочем, как и в истории других стран, много разных противоречивых сюжетов и мифологизированных героев. Мне претит искажение исторических эпизодов и возвеличение людей, чьи заслуги перед народом крайне сомнительны, так как не были подтверждены свидетельствами и документами.

В последние годы в Казахстане история стала популярной темой. Выпускаются разного рода подкасты, фильмы, статьи, книги. Широкий общественный интерес к историческим вопросам вполне понятен, это можно приветствовать.

Но, к сожалению, на этой волне появились псевдисторики, которые тиражируют выдумки и дезинформацию на потребу публике, обвиняют другие народы в бедах нашего народа, при этом не задумываясь о последствиях для государства, а люди начинают верить их бредням, почитать лжегероев ушедших эпох. Ничего хорошего в этом нет, это путь в «корольство кривых зеркал».

Мы как устремленное в будущее общество, как единая нация должны знать и принимать свою историю такой, какая она была на самом деле. Мифы нам не нужны, они вредят нашему самосознанию. История должна быть фактором консолидации общества, а не предметом бесконечных споров и даже вражды. Реальная, а не придуманная история учит избегать ошибок прошлого, упорно работать над недостатками, уверенно идти вперед. Поэтому мы широко освещаем личность Абая, его идеи. Он говорил о проблемах общества без прикрас и указывал правильный путь самосовершенствования – «Толық адам». В качестве ценного наследия он оставил «Слова назидания», актуальные и по сей день.

Абай желал видеть наш народ трудолюбивым, просвещенным, нравственным. Учение Абая выгодно отличается от наследия ряда известных общественных деятелей, которые не оставили нынешнему поколению молодежи полезных советов, кроме опыта проведения многочисленных бесплодных дискуссий. Краснорядство ни в одну эпоху, особенно во время политических катаклизмов, никакой практической пользы не приносило.

– Резонансным событием прошлого года стало подписание Вами Указа «Об утверждении основных принципов, ценностей и направлений внутренней политики Республики Казахстан». Люди много говорят о роли идеологии, патриотизме. Как Вы понимаете патриотизм?

– Истинный патриотизм, с моей точки зрения, не в громких словах и показных поступках. Патриоты не кричат и не бьют себя в грудь, не раздают интервью и не пускают слезу перед публикой. Патриотам не характерна словесная бутафория и театральность. Быть патриотом – значит усердно трудиться на благо страны и своей семьи. Убрать мусор, посадить дерево, беречь природу, уважать старших и быть примером для младших – это тоже патриотизм.

В ходе командировок по стране встречаюсь с инженерами, рабочими, учителями, врачами, фермерами, военнослужащими, деятелями культуры. Они настоящие патриоты нашего Отечества! Родина – это, прежде всего, твой дом, двор или улица, которые нужно содержать в чистоте и порядке.

В мире произошло столкновение сторонников мультикультурализма, этнической, конфессиональной толерантности с представителями радикального национализма, утверждающими, что именно они являются истинными патриотами. На мой взгляд, и те, и другие не правы, потому что в Азии издавна существует формула мирного сосуществования – «прекрасная гармония» на основе законопорядка.

Ранее мною был обнародован важный принцип общественного бытия – «Единство в многообразии», что предполагает взаимное уважение, сдержанность, самодисциплину. Повторюсь: для Казахстана принцип «Закон и Порядок», неотвратимость наказания за преступление, критичность важны. Иначе мы не сможем выполнить все планы и задачи.

– В этом году Казахстан отметит знаковую дату – 35-летие Независимости. По историческим меркам это, конечно, миг, но для отдельных государств и, разумеется, людей это большой срок. Как Вы оцениваете пройденный Казахстаном путь, и куда мы идем?

– Как непосредственный свидетель и участник государственного строительства могу сказать, что за эти годы проделана очень большая работа на благо Независимого Казахстана. Да, помимо успехов, были и ошибки. Как же без них? Но все же это был тернистый путь по неизведанной местности. Сторонников Казахстана во всем мире было немало, но и недоброжелательной хватало. В начале 90-х годов за рубежом бытовало мнение, что у казахов ничего не получится, потому что демографическая ситуация, советское политическое и экономическое наследие не говорили в пользу успешного государственного строительства.

Реалии опровергли прогнозы. Казахстан состоялся как успешное государство с динамично развивающейся экономикой и авторитетными международными позициями. Но впереди – колоссальный объем работы, которую должны выполнить и опытные люди, и молодежь.

– Признаться, меня удивило, что наша молодежь в социальных сетях, а она требовательна и взъяснительна, говорит, что Казахстан вступил в некую «прайм-эру». Что Вы думаете по этому поводу?

– Наша молодежь – это поколение, полное надежд, энергии и оптимизма, обладающее обостренным чувством гражданской идентичности. Они – патриоты, устремленные своими помыслами в будущее. Именно такой положительный настрой поможет стране преодолеть вызовы и трудности, которых будет немало.

Энтузиазм молодых людей может показаться излишним и даже радикальным, но их мнение следует учитывать. Они желают добра своей Родине, что говорит о созидательной психологии нашего общества.

Важно, чтобы молодежь не путала желаемое с действительностью, обитала в реальном, а не виртуальном мире и приучала себя к труду и дисциплине, не ожидая быстрых и легких побед.

– Что Вы ожидаете от 2026 года, если говорить о развитии Казахстана? Какие важные события нас ждут, каких целей Вы хотели бы достичь?

– В нынешнем году, как я уже сказал, будет много работы. Начинается новый этап масштабной политической трансформации, получат развитие экономические реформы.

Модернизация страны должна стать по-настоящему необратимой, в корне изменить суть и облик нашего общества. Нашим гражданам предстоит адаптироваться к реалиям новой эпохи. Это непростая задача. Но нашему народу, особенно молодежи, все по плечу. Убежден в этом.

Нынешний год объявлен мною Годом цифровизации и искусственного интеллекта. Это исторический шанс для нашей страны, мы об этом уже говорили. Цифровая трансформация и внедрение искусственного интеллекта открывают новые возможности для развития экономики и многих других сфер жизни – от государственного управления до образования и медицины.

35-летие Независимости – знаковая дата. Это повод критически оценить пройденный путь, разработать новые планы. Важно не превратить юбилей в праздничную кампанейщину, он должен стать символом прогресса Казахстана.

Как Президент обязательно буду заниматься акцией «Таза Қазақстан». Эта работа имеет огромное значение, ведь речь идет о сбережении ресурсов, чистоте помыслов, неприятии праздности, важности саморазвития, общей ответственности, добра и благотворительности. По инициативе нашей страны Организация Объединенных Наций объявила этот год Международным годом добровольцев, который полностью резонирует с идеей «Таза Қазақстан».

Рассматривают это всенародное движение как чрезвычайно важную идеологическую акцию, ведь чистота несет в себе глубокий, многоаспектный смысл. Чистота – это смысловой антоним разрухе – и в головах, и на «земле». Чистота должна стать основой нашего национального менталитета.

– Люди также интересуются Вашей личностью. Похоже Вам не нравится выставлять напоказ свою частную жизнь. Например, говорят, что Вы внимательны к письменному слову, невероятно усидчивы. Таких вопросов, касающихся Вашей личности, думаю, довольно много. Если обобщить, то кто Вы по духу и своему характеру?

– В прошлом году исполнилось 50 лет моей государственной службы, в сентябре 1975 года я впервые переступил порог МИД СССР. Моя первая специальность – китаеведение, что предполагает особую усидчивость. Действительно, имею навыки работы с текстами, не переносю плохую стилистику и особенно опечатки. В аппарате все знают, что лично работаю над всеми выступлениями, включая Послания, статьи и даже письма коллегам.

Моя сознательная жизнь связана с государственной службой, требующей самодисциплины, ответственности, системности. Это повлияло на мой характер и мировоззрение. Поэтому на Ваш вопрос «Кто Вы?» отвечу кратко: государственный.

– Недавно президент Трамп опубликовал данные о состоянии своего здоровья. В этом плане Вы – закрытый человек. Между тем ходят разные разговоры о Вашем здоровье, одни отмечают, что Вы потеряли в весе, стали выглядеть лучше, другие утверждают обратное. Можете ли Вы прокомментировать этот момент?

– На здоровье не жалеюсь, давление стабильно в норме. Втянулся в ежедневные занятия йогой, но без медитации. Пару раз в неделю играю в настольный теннис с бывшим профессиональным игроком. Действительно, поухел на девять килограммов, что улучшило самочувствие.

– А кто из Ваших коллег по СНГ отличается такой же спортивностью?

– Путин во время недавнего неформального мероприятия в Бишкеке провел прием против молодого дзюдоиста, отстоял честь старшего поколения. Физически силен и Алиев, он со знанием дела постоянно тренируется, Жапаров играет в футбол. В хорошей форме Мирзиёев, тоже тренируется в зале. Пашинян – велосипедист. Лукашенко, как выяснилось, до сих пор играет в хоккей. Рахмон тоже не жалуется на здоровье, закалка воина-морьяка. Так что все коллеги в замечательной форме.

– Господин Президент, мы обсудили большое количество вопросов, волнующих казахстанцев. Еще раз благодарю Вас за то, что нашли время для интервью нашей газете.

– Я всегда держу руку на пульсе общественных настроений и чаяний граждан. Говорю о всех проблемах и планах прямо, открыто. Нам предстоит решить много задач, направленных на приумножение потенциала Казахстана. Уверен, вместе мы добьемся всех высоких целей в интересах народа.

Желаю успехов Вашей газете! Передайте сотрудникам редакции мои добрые пожелания.

– Обязательно сделаю это!

Беседавал
Бауыржан БАБАЖАНҒҰЛЫ
Газета «Turkistan»,
5 января 2026 года, №1 (1638)

«СТОП КРЕДИТ»: БІР ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛ АЛАЯҚТЫҚ КРЕДИТТЕРДЕН ҚАЛАЙ ҚОРҒАЙДЫ

Цифрлық қаржы сервистерінің дамуына байланысты кредит алу процесі бұрынғыдан да жылдам әрі ыңғайлы бола түсті. Алайда онымен бірге тәуекелдер де артты: алаяқтар жеке деректерді ұрлау, фишингтік сайттар және әлеуметтік инженерия әдістерін пайдаланып, азаматтардың келісімінсіз олардың атына кредит рәсімдеу жағдайларын жиілетті.

Көп жағдайда азаматтар кредит туралы тек берешек жөніндегі хабарламалардан немесе коллекторлар хабарласқан кезде ғана біледі. Мұндай жағдайлар адамдар үшін елеулі қаржылық және психологиялық салдар туындайды.

Осы тәуекелдерден қорғау мақсатында Қазақстанда азаматтың атына кредит рәсімдеу мүмкіндігін ерікті түрде шектеуге мүмкіндік беретін «Стоп кредит» мемлекеттік сервисі енгізілді.

«Стоп кредит» сервисі дегеніміз не

«Стоп кредит» — eGov.kz порталында және eGov Mobile мобильді қосымшасында қолжетімді тегін мемлекеттік қызмет. Оның көмегімен әрбір азамат электрондық цифрлық қолтаңбаны пайдалана отырып, өз атына банктік кредит немесе микрокредит рәсімдеуге тыйым қоя алады.

Шектеу мерзімсіз қолданылады, қосу санына шектеу жоқ және пайдаланушының өз бастамасымен кез келген уақытта алынып тасталуы мүмкін. Шектеуді қою немесе алып тастау құқығы тек жеке деректер иесіне тиесілі.

«Бірінші кредиттік бюро» АҚ мәліметінше, бүгінде 4,5 млн-нан астам азамат осы мүмкіндікті пайдаланды. Бұл сервисің жоғары сұранысқа ие екенін көрсетеді.

«Стоп кредит» қызметін қалай қосуға болады

«Стоп кредит» сервисін қосу екі жолмен жүзеге асырылады:

► eGov Mobile арқылы: авторизация, «Экономика және қаржы» бөлімінен қызметті таңдау, өтінімді толтыру және ЭЦҚ көмегімен қол қою;

► eGov.kz сайты арқылы: ЭЦҚ арқылы кіру, басты беттен «Сервистер» — «Банктік кредиттер мен микрокредиттерді ерікті түрде шектеу» — «Қызметке онлайн тапсырыс беру» тармағын таңдап, ЭЦҚ-мен растау.

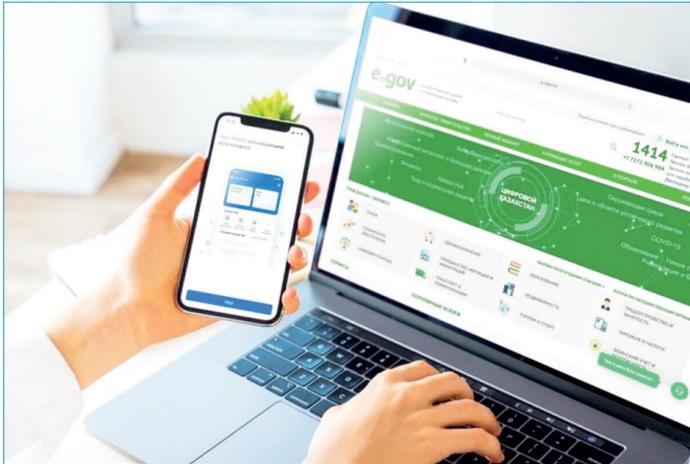
Қалаған кезде пайдаланушы шектеуді кез келген уақытта алып тастай алады: ол үшін сол қызметке қайта кіріп, бас тартуды растау және өтінімге қол қою жеткілікті.

Азаматтарға берілетін заңнамалық кепілдіктер

2024 жылғы 1 қыркүйектен бастап заңнамаға енгізілген өзгерістер азаматтарды қосымша қорғауды көздейді. Егер кредит немесе микрокредит ерікті тыйым күшінде болған кезеңде рәсімделсе, қаржы ұйымы мұндай қарызды есептен шығаруға міндетті.

Бұл норма азаматтардың құқықтық қорғалуын айтарлықтай күшейтеді және алаяқтық әрекеттердің салдарын азайтады.

Соған қарамастан, сервисті қосқаннан кейін де кредиттік тарихты уақытылы тексеріп отыруға жөн. Егер тыйым салу мерзімінде сіздің атыңызға кредит рәсім-

делсе, банк немесе МҚҰ оны міндетті түрде есептен шығаруы тиіс.

Негізден «Стоп кредит» маңызды қорғаныс құралына айналды.

Қазіргі алаяқтық схемалары көбіне техникалық бұзудан гөрі азаматтарды алдап-арбауға бағытталған. Олар жалған банк сайттарын, жалған хабарламаларды және «қауіпсіздік қызметі» атынан қоңырауларды пайдалана отырып, онлайн-банкінге немесе электрондық қолтаңбаға қол жеткізеді.

«Стоп кредит» сервисі қосылған жағдайда, жеке деректер бұзылғанның өзінде кредиттік ұйымдар кредит беруден бас тартуға міндетті, өйткені клиенттің кредиттік тарихында тиісті белгі көрсетіледі.

Сонымен қатар сервис ұрланған деректер негізінде кредит рәсімдеудің бұ-

зылған онлайн-банкінг арқылы қарыз алудың және алаяқтардың немесе үшінші тұлғалардың психологиялық қысымы жағдайында кредит рәсімдеу тәуекелдерін төмендетеді.

Сондай-ақ бұл сервис жақын уақытта кредит алуды жоспарламайтын азаматтар үшін өзін-өзі бақылау құралы бола алады.

Цифрлық қауіптердің артуы жағдайында «Стоп кредит» сервисі алаяқтықтың алдын алудың тиімді тетігіне және азаматтардың қаржылық қауіпсіздік жүйесінің маңызды бөлігіне айналып отырып. Егер жақын уақытта кредит алуды жоспарламасаңыз, ерікті тыйым енгізу дер кезінде қабылданған орынды қорғаныс шарасы болуы мүмкін.

fingramota.kz

«Стоп кредит»: алаяқтық кредиттерден қалай қорғануға болады

01 «Стоп кредит» деген не

Бұл — өз атыңызға кез келген банктік кредиттер мен микрокредиттерді алдын ала рәсімдеуге тыйым салуға мүмкіндік беретін тегін сервис. Жеке деректеріңіз алаяқтардың қолына түссе де, сіздің келісіміңізсіз кредит алу мүмкін болмайды.

02 Қандай қауіптерден қорғайды

Қызмет қосылғаннан кейін тыйым туралы белгі кредиттік тарихта көрінеді. Банкер мен микроқаржы ұйымдары бұл ақпаратты тексеруге және тыйым белсенді болса, кредит беруден бас тартуға міндетті.

03 Толық бақылау тек сізде

«Стоп кредитті» орнату немесе алып тастау құқығы тек сізге тиесілі. Қызмет мерзіммен шектелмейді және қажет болған жағдайда кез келген уақытта өшіруге болады.

02 Қалай қосуға болады

Қызметті қосу бірнеше минутты алады және eGov.kz порталы немесе eGov Mobile қосымшасы арқылы ЭЦҚ көмегімен онлайн түрде жүзеге асырылады. Банкке немесе мемлекеттік органдарға бару қажет емес.

В КАЗАХСТАНЕ ПОВЫШЕН РАЗМЕР ОБЯЗАТЕЛЬНОГО ПЕНСИОННОГО ВЗНОСА РАБОТОДАТЕЛЯ

С 1 января 2026 года ставка обязательного пенсионного взноса работодателя (ОПВР) увеличилась до 3,5% от дохода работника (ежегодно размер ОПВР поэтапно растет - 1,5% в 2024 году, 2,5% в 2025 году, 3,5% в 2026 году, 4,5% в 2027 году и в 2028 году составит 5%).

Напомним, что с 1 января 2024 года все работодатели стали участвовать в формировании пенсионных накоплений и перечислять в ЕНПФ обязательные пенсионные взносы работодателей (ОПВР) в пользу своих работников. Тем самым, накопительная система Казахстана была дополнена новым компонентом с участием работодателя с учетом международной практики.

Введение ОПВР направлено на пенсионное обеспечение работников, родившихся в 1975 году и позже, учитывая отсутствие или

незначительность у них стажа работы до 1998 года для получения солидарной пенсии. В будущем их совокупная пенсия будет складываться из трех компонентов: базовой пенсии — от государства, накопительной — за счет обязательных пенсионных взносов работника (ОПВ) и условно-накопительной — за счет взносов работодателей (ОПВР) из ЕНПФ.

Работодатели освобождены от уплаты ОПВР в пользу следующих работников — родившихся до 1 января 1975 года, лиц пенсионного возраста, лиц с бессрочной инвалидностью 1-й и 2-й групп, военнослужащих и приравненных к ним лиц. Контроль за своевременностью и полнотой уплаты работодателем ОПВР возложен на комитет государственных доходов министерства финансов РК.

Стоит учесть, что выплаты за счет ОПВР будут осуществляться пожизненно, но они

прекратятся, если получатель уедет на ПМЖ в другую страну или сменит гражданство. При этом, если гражданин уедет из страны, он сможет забрать только накопления, которые хранились на его индивидуальном счете, а вот деньги, которые были уплачены в рамках ОПВР, останутся в ЕНПФ, так как не являются собственностью вкладчика и зачисляются на условные пенсионные счета. Соответственно, накопления, сформированные за счет ОПВР, работники не могут наследовать, и они предназначены для выплаты пенсий по солидарному (распределительному) принципу. Поэтому ОПВР, которые ранее были уплачены за лиц, в дальнейшем утративших гражданство Казахстана или умерших, будут распределяться между оставшимися участниками.

Напомним, ранее эксперты предложили переводить накопления за счет ОПВР на личные счета вкладчиков в ЕНПФ, а также, в рамках обеспечения равного подхода к формированию пенсионных накоплений, предусмотреть охват ОПВР для всех работников независимо от возраста. Пока эти предложения экспертов находятся на стадии обсуждения.

«AltynCo» ЖШС

жобаға әсер ету үшін экологиялық рұқсат алу үшін материалдарға (ҚОҚБ, ӨЗБ, ҚББ, РЕШН, ҚОҚЖ) қатысты ашық жиналыс түрінде қоғамдық тыңдаулар өткізеді «Ақтөбе облысы 9 блок шегінде: М-40-118-(10е-56-8), М-40-118-(10е-56-9), М-40-118-(10е-56-10), М-40-118-(10е-56-13), М-40-118-(10е-56-14), М-40-118-(10е-56-15), М-40-118-(10е-56-18) (ішінара), М-40-118-(10е-56-19) (ішінара), М-40-118-(10е-56-20) (ішінара) орналасқан Мынжасар учаскесінің қатты пайдалы қазбаларын барлау жоспары».

Учаскенің географиялық координаттары: Солтүстік ендік: 1) 48° 46' 00", 2) 48° 49' 00", 3) 48° 49' 00", 4) 48° 46' 00". Шығыс бойлық: 1) 58° 57' 00", 2) 58° 57' 00", 3) 59° 00' 00", 4) 59° 00' 00".

Тыңдау 27.02.2026 жылы сағат 15.00-де Ақтөбе облысы, Мұғалжар ауданы, Қайыңды ауылы, Жылқышылар, 11 көшесінде, «Мәдениет үйі» ғимаратында өтеді. Өзіңізбен бірге жеке куәлік болуы керек.

Сондай-ақ, қоғамдық тыңдаулар ZOOM платформасында бейнеконференциялар арқылы онлайн режимінде қолжетімді болады. Онлайн тыңдауларға қатысу үшін мына сілтеме бойынша өту керек Eсо Optimum сізді жоспарланған конференцияға шақырады: конференцияға қосылу: <https://us06web.zoom.us/j/89186294896?pwd=zBAOqurOnGIZ6yn31vPRw39Alt4key.1>

Конференция идентификаторы: 891 8629 4896

Кіру коды: 932523

Тапсырыс берушінің бастамашысы: «AltynCo» ЖШС, 030000, Қазақстан Республикасы, Ақтөбе қ., Астана районы, Жанаконис тұрғын алабы, квартал Б, үй 137.БИН 250740023163.ИИК KZ36998MTB0001431254 в филиале АО «First Heartland Jusan Bank»БИК IRTYKZKA.

Директор: Дошманов Елдос Кобландыұлы.

Әзірлеуші: Астана қаласы «ЭкоОптимум» ЖШС, Бауыржан Момышұлы даңғылы, 12, «Меруерт-Тау» « БО, 202 кеңсе, тел. 8 775 931 98 96

Бірыңғай экологиялық порталға және жергілікті атқарушы органның ресми интернет-ресурсына сілтеме: <https://ndbecology.gov.kz>; <https://www.gov.kz/memleket/entities/aktobe-zher-paidalanuy>

Жергілікті атқарушы органның электрондық поштасы және пошталық мекенжайы: «Ақтөбе облысының табиғи ресурстар және табиғатты пайдалануды реттеу басқармасы» мемлекеттік мекемесі: 030010, Ақтөбе қ., Абылқайырхан пр.40, тел:+7 (7132) 55-09-30, i.espaganbetov@aktobe.gov.kz .

Ескертулер мен ұсыныстар жазбаша немесе электрондық нысанда мына мекенжай бойынша қабылданады: Ақтөбе облысының табиғи ресурстар және табиғатты пайдалануды реттеу басқармасы 030010, Ақтөбе қ., Абылқайырхан пр, 40, тел:+7 (7132) 55-09-30.. expert_oos@mail.ru

Қазақ және орыс тілдерінде қоғамдық тыңдаулар өткізу туралы хабарландыру мынадай тәсілдермен таратылады: «Ақтөбе» телеарнасы мен «Хромтау» газеті.

ТОО «AltynCo»

проводит общественные слушания в форме открытого собрания в отношении материалов (РООС, ПУО, ПЭК, НДВ, ППМ) для получения экологического разрешения на воздействие по проекту «План разведки твердых полезных ископаемых на участке Мынжасар в Актюбинской области, в пределах 9 блоков: М-40-118-(10е-56-8), М-40-118-(10е-56-9), М-40-118-(10е-56-10), М-40-118-(10е-56-13), М-40-118-(10е-56-14), М-40-118-(10е-56-15), М-40-118-(10е-56-18) (частично), М-40-118-(10е-56-19) (частично), М-40-118-(10е-56-20) (частично).

Географические координаты участка: Северная широта: 1) 48° 46' 00", 2) 48° 49' 00", 3) 48° 49' 00", 4) 48° 46' 00". Восточная долгота: 1) 58° 57' 00", 2) 58° 57' 00", 3) 59° 00' 00", 4) 59° 00' 00".

Слушания состоятся 27.02.2026г в 15.00ч. по адресу: Актюбинская область, Мугалжарский район, село Кайыңды, ул. Жылқышылар, 11, в здании «Дом культуры». При себе необходимо иметь удостоверение личности.

Также общественные слушания будут доступны в режиме онлайн посредством видеоконференцсвязи на платформе ZOOM. Для участия в слушаниях онлайн необходимо пройти по ссылке Eсо Optimum приглашает вас на запланированную конференцию: Подключиться к ZOOM конференции: <https://us06web.zoom.us/j/89186294896?pwd=zBAOqurOnGIZ6yn31vPRw39Alt4key.1>

Идентификатор конференции: 891 8629 4896

Код доступа: 932523

Заказчик инициатор ТОО «AltynCo», 030000, Республика Казахстан, г.Актобе, район Астана, жилой массив Жанаконис, квартал Б, дом 137.БИН 250740023163. ИИК KZ36998MTB0001431254 в филиале АО «First Heartland Jusan Bank»БИК IRTYKZKA

Директор: Дошманов Елдос Кобландыевич.

Разработчик: ТОО «ЭкоОптимум» г.Астана, проспект Бауыржан Момышұлы, 12, БЦ «Меруерт-Тау», офис 202, тел. 8 701287850

Ссылка на Единый экологический портал и официальный интернет-ресурс местного исполнительного органа: <https://ndbecology.gov.kz>; <https://www.gov.kz/memleket/entities/aktobe-zher-paidalanuy>

Электронный и почтовый адрес местного исполнительного органа: ГУ «Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Актюбинской области», 030010, г.Актобе, пр.Абилкайыр хана, 40 тел:+7 (7132) 55-09-30, почта i.espaganbetov@aktobe.gov.kz.

Замечания и предложения принимаются в письменной или электронной форме по адресу: Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Актюбинской области г. 030010, г.Актобе, пр.Абилкайыр хана, 40 тел:+7(7132)55-09-30, почта i.espaganbetov@aktobe.gov.kz

Электронный и почтовый адрес местного исполнительного органа: Управление природных ресурсов и регулирования природопользования Актюбинской области г.Актобе, пр.Абилкайыр хана, 40 тел:+7(7132)55-09-30 expert_oos@mail.ru.

Объявление о проведении общественных слушаний на казахском и русском языке будет распространено следующими способами: Телеканал «Актобе» и Газета «Хромтау».

ТҮЗЕТУ

«Хромтау» аудандық қоғамдық-саяси газетінің 2025 жылғы 4 желтоқсандағы №49 санында жарияланған «2026 жылғы 11 қаңтарға тағайындалған Хромтау қаласының әкімін сайлауды Хромтау қаласының уәкілдік сайлау комиссияларының құрамы» деген мәтінідегі «№560 сайлау учаскесі Хромтау қаласы, Республика көшесі 799, №7 Хромтау мектеп-гимназиясы» КММ ғимараты, телефон 8(71336) 59487» деген сөйлем «№560 сайлау учаскесі Хромтау қаласы, Республика көшесі 799, №7 Хромтау мектеп-гимназиясы» КММ ғимараты, телефон 8(71336) 27452» деп өзгертілсін.

Қалған мәтін өзгеріссіз қалдырылып, осы түзетулермен бірге оқылсын.

ПОПРАВКА

В опубликованном в №49 от 4 декабря 2025 года районной общественно-политической газеты «Хромтау» в тексте «Состав участковых избирательных комиссий города Хромтау на выборах акима города Хромтау, назначенных на 11 января 2026 года» предложение «Избирательный участок №560, город Хромтау, улица Республика, 799, здание КГУ «Хромтауская школа-гимназия №7», телефон 8(71336) 59487» изложить в следующей редакции: «Избирательный участок №560, город Хромтау, улица Республика, 799, здание КГУ «Хромтауская школа-гимназия №7», телефон 8(71336) 27452».

Остальной текст оставить без изменений и читать с учётом вышеуказанных поправок.

ОБЪЯВЛЕНИЯ

Открыто наследственное дело на имя Уразалиной Фаузии Ясавиевны 11 апреля 1956 года рождения, умершей 20 сентября 2025 года. Наследникам следует обратиться по адресу: г. Хромтау, ул. Абая 1, к нотариусу Козбагарову К.К.

Пропуск на имя Жандайбека М. Г. в связи с утёрой считать недействительным.

Пропуск на имя Алдажаанова Б. С. в связи с утё-

рей считать недействительным.

Пропуск на имя Нурмана Е. А. в связи с утёрой считать недействительным.

Пропуск на имя Итемгенова К. К. в связи с утёрой считать недействительным.

Пропуск на имя Казбаевой А. М. в связи с утёрой считать недействительным.

Меншік иесі «Хромтау» газеті редакциясы» ЖШС

Газет Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму министрлігінің байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2014 жылдың 22 желтоқсанында тіркеліп №15026-Г куәлігі берілген.

Газет жарияланымдарындағы автор пікірі редакцияның түпкілікті көзқарасы болып танылмайды. Редакцияға түскен қолжазбалар қайтарылмайды. Кей суреттер интернеттен алынады.

Жарнама мен хабарландырулардың мәтініне жарнама беруші жауапты.

Редакция мекенжайы:

Хромтау қаласы, Куразов көшесі, 9
телефон: 27-7-45

ХРОМТАУ

Директор-редактор Қуандық РЕЙМОВ

Газет басылды:
«Сыр медиа» ЖШС-і баспаханасы.
Қызылорда қаласы,
Бейбарыс Сұлтан көшесі, 4 «А»
Баспахана телефоны: 8/7242/400668.

Газет аптасына бір рет шығады.
Таралымы 1110 дана. Тапсырыс №19
Көлемі 1 баспа табақ, индексі 65520